

บทที่ 2

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนภาษี

2.1 บทนำ

บทนี้เป็นการศึกษาปัจจัยคุณลักษณะเฉพาะของบริษัท (Firm-specific Characteristics) ที่มีผลกระทบต่อการวางแผนภาษี โดยมุ่งเน้นศึกษาที่ลักษณะของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุม (Controlling Shareholder Characteristics) และการวัดค่าการวางแผนภาษี ซึ่งการศึกษารั้งนี้วัดค่าการวางแผนภาษีจาก 1) การวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง โดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี วัดค่าจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (Effective Tax Rate ต่อมาเรียกว่า ETR) และ 2) การทำให้ทั้งกำไรทางภาษีและกำไรทางบัญชีลดลง วัดค่าจากอัตราส่วนภาษีต่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (ต่อมาเรียกว่า TAX/CFO) และอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม (ต่อมาเรียกว่า TAX/ASSET)

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการขยายงานของ Chen และคณะ (2010) ที่พบว่าบริษัทที่มีลักษณะเป็นบริษัทครอบครัวมีการวางแผนภาษีต่ำกว่าบริษัทที่มีโครงสร้างการถือหุ้นลักษณะอื่น ซึ่ง Chen และคณะ (2010) ได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกา และวัดค่าการวางแผนภาษีที่สะท้อนถึงเฉพาะการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง โดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชีเท่านั้น

การศึกษารั้งนี้จะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในประเทศไทย ซึ่งบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเกินกว่ากึ่งหนึ่งเป็นบริษัทที่มีลักษณะเป็นบริษัทครอบครัว (Suchiro, 2001; Wiwattanakantang, 2001; เนตรนภา ไวทย์เลิศศักดิ์, 2549) มีการถือหุ้นของกลุ่มเครือญาติกันในสัดส่วนที่สูงมาก บริษัทส่วนใหญ่ตระกูลเป็นผู้ก่อตั้งและสืบทอดให้กับทายาทผู้บริหารระดับสูงเป็นบุคคลในครอบครัว ถึงแม้ว่าจะมีการจ้างบุคคลภายนอกเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร ก็มักจะมีบุคคลในครอบครัวเป็นผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดแนวนโยบาย ควบคุม สั่งการ และดูแลการบริหารจัดการบริษัท โดยสภาพแวดล้อม และลักษณะการบริหารธุรกิจของบริษัท ครอบครัวในประเทศไทยจะมีความแตกต่างจากบริษัทครอบครัวในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งคาดว่าจะทำให้บริษัทในประเทศไทยมีแรงจูงใจในการวางแผนภาษีสูง โดยเป็นการวางแผนภาษีในรูปแบบที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง กล่าวคือการติดต่อสื่อสารกันภายในกลุ่มครอบครัว ทำให้การเปิดเผยข้อมูล และคุณภาพของข้อมูลที่มีการเปิดเผยสู่สาธารณะลดลง โดยเฉพาะข้อมูลกำไรทางบัญชีที่แสดงถึงผลการดำเนินงานของบริษัท ไม่มีแรงจูงใจที่จะต้องรายงานตัวเลขกำไรทางบัญชีในรายงานทางการเงินสูง ตลอดจนการกำหนดค่าตอบแทนแก่

ผู้บริหารไม่ได้อ้างอิงจากตัวเลขกำไรทางบัญชี เนื่องจากผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นบุคคลในครอบครัว หรือมีบุคคลในครอบครัว ทำหน้าที่ควบคุม กำกับดูแลการบริหารอย่างใกล้ชิด จึงทำให้การกำหนด ค่าตอบแทนสามารถพิจารณาจากผลการปฏิบัติงานที่แท้จริง ดังนั้นการที่บริษัทครอบครัวไม่มี แรงจูงใจที่จะต้องรายงานกำไรทางบัญชีสูง ทำให้บริษัทครอบครัวมีแรงจูงใจมากขึ้นในการ วางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง และจะส่งผลต่อค่าใช้จ่ายภาษีที่ใช้ กำไรเป็นฐานในการคำนวณลดลงตามไปด้วย

ในการศึกษาครั้งนี้จะวัดค่าการวางแผนภาษีครอบคลุมถึงการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไร ทางภาษีและกำไรทางบัญชีลดลง เนื่องจากมีแนวคิด ทฤษฎี และเหตุผลที่สนับสนุนว่าโครงสร้าง การถือหุ้นที่แตกต่างกันจะกระทบต่อพฤติกรรมของการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางภาษีและ กำไรทางบัญชีลดลงแตกต่างกัน ทั้งนี้จะได้มีการควบคุมปัจจัยคุณลักษณะเฉพาะอื่นๆ ของบริษัทที่ ได้มีการศึกษามาแล้วว่าเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการวางแผนภาษี ประกอบด้วย ขนาดของบริษัท โครงสร้างเงินทุน ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตน ความสามารถในการทำกำไร และกลุ่ม อุตสาหกรรม

ผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างการถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม บริษัทครอบครัว และบริษัทต่างประเทศ ไม่มีผลกระทบต่อการวางแผนภาษีที่วัดจากค่าETR ซึ่งเป็นตัววัดการ วางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง โดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี แต่บริษัทครอบครัวมีการ วางแผนภาษีเพิ่มขึ้น โดยเป็นการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลงซึ่ง วัดจากค่า TAX/CFO และ TAX/ASSET และสำหรับบริษัทที่มีรัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจ ควบคุมมีการวางแผนภาษีลดลง ทั้งการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางบัญชีลดลง โดยไม่กระทบกับ กำไรทางภาษี และการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง

นอกจากนี้พบว่าคุณลักษณะอื่น ได้แก่ ขนาดของบริษัท อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตน และความสามารถในการทำกำไรมีผลกระทบที่แตกต่างกัน ต่อการวางแผนภาษีที่วัดค่าจากตัววัดที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างการถือหุ้นและ คุณลักษณะอื่นของบริษัทมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการวางแผนภาษีที่แตกต่างกัน ซึ่งในการวัดค่า พฤติกรรมการวางแผนภาษีดังกล่าวต้องใช้ตัววัดค่าที่แตกต่างกัน ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ได้มีการศึกษา พฤติกรรมการวางแผนภาษีที่สะท้อนถึงทั้งการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง โดยไม่ กระทบกับกำไรทางบัญชี และการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางภาษีและกำไรทางบัญชีลดลง ซึ่ง จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการวางแผนภาษี

2.2 การทบทวนวรรณกรรมและการพัฒนาสมมติฐาน

งานวิจัยจำนวนมากได้ทำการศึกษาปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบทำให้บริษัทมีพฤติกรรมการวางแผนภาษีแตกต่างกัน โดยมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านพฤติกรรม จริยธรรมและศีลธรรม ได้แก่ งานวิจัยของ Murphy (2004), Riahi-Belkaoui (2004) และ Richardson (2006) ที่ทำการวิจัยเชิงสำรวจ โดยศึกษาปัจจัยต่างๆ ประกอบด้วย อายุ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ ระดับรายได้ แหล่งรายได้ ความน่าจะเป็นที่จะถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐตรวจสอบการกระทำผิดเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงภาษี ความซับซ้อนและความยุติธรรมของระบบภาษี¹¹ การติดต่อกับหน่วยงานจัดเก็บภาษี และพฤติกรรมการเสียภาษีของบริษัทอื่น ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความซับซ้อนของระบบภาษิต่ำ ระดับการศึกษาทั่วไป แหล่งรายได้จากกิจการให้บริการ และระบบภาษีที่มีความยุติธรรมสูง มีอิทธิพลอย่างมากต่อการลดลงของการวางแผนภาษี สำหรับงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นการศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัยโครงสร้างการถือหุ้น ว่ามีผลกระทบต่อการวางแผนภาษีหรือไม่ โดยมีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่จะนำมาอ้างอิงในการตั้งสมมติฐาน ซึ่งจะได้นำเสนอแยกเป็น 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

2.2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการวางแผนภาษี

การวางแผนภาษีเป็นการทำให้ค่าใช้จ่ายภาษียลดลง โดย

1. การทำให้กำไรทางภาษียลดลงโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี (Book-Tax Nonconforming Tax Planning) ซึ่งการวางแผนภาษีวิธีนี้มีประโยชน์ทั้งในแง่ของการลดลงของค่าใช้จ่ายภาษี การเพิ่มขึ้นของกระแสเงินสด และการเพิ่มขึ้นของกำไรสุทธิทางบัญชี โดยไม่มีต้นทุนที่เป็นผลจากการรายงานกำไรทางบัญชีต่ำเกิดขึ้น งานวิจัยในอดีตเกี่ยวกับเรื่องของการวางแผนภาษีจะศึกษาการวางแผนภาษีในรูปแบบนี้ โดยวัดค่าการวางแผนภาษีจาก ค่า ETR และค่าความแตกต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี (Book-Tax Difference)

2. การทำให้ทั้งกำไรทางภาษีและกำไรทางบัญชีลดลง (Book-Tax Conforming Tax Planning) ซึ่งข้อเสียของการวางแผนภาษีวิธีนี้คือจะมีต้นทุนที่เป็นผลมาจากการรายงานกำไรทาง

¹¹ ความยุติธรรมของระบบภาษี เป็นการสอบถามความคิดเห็นของแต่ละคนที่มีต่อระบบภาษี ซึ่งบางคนอาจเห็นว่าระบบการจัดเก็บภาษีไม่มีความเป็นธรรม การจัดเก็บรายได้ไม่เป็นไปตามหลักความสามารถ บางคนมีรายได้มากแต่ไม่ต้องเสียภาษี หรือมีรายได้เท่ากันแต่เสียภาษีต่างกัน หรือมีหลักเกณฑ์ ข้อกำหนดบางอย่างที่ไม่เป็นธรรม เป็นการช่วยเหลือบุคคลบางกลุ่มให้ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี และสำหรับการติดต่อกับหน่วยงานจัดเก็บภาษี ซึ่งแต่ละคนอาจมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันในการได้รับการบริการจากหน่วยงานของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่ดำเนินการล่าช้า ไม่ได้รับคำชี้แจงที่ชัดเจนเพียงพอเมื่อมีข้อสงสัยในเรื่องภาษี นอกจากนี้การเสียภาษีของบริษัทหรือบุคคลอื่นนับเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนภาษี เช่น หากบริษัทมีข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ วิธีการในการวางแผนภาษีของบริษัทอื่นที่มีลักษณะการประกอบการ ใกล้เคียงกับบริษัท ก็อาจมีการลอกเลียนวิธีการวางแผนภาษียดังกล่าว หรือเห็นว่าบริษัทอื่นในอุตสาหกรรมเดียวกัน มีระดับรายได้ใกล้เคียงกันแต่มีการเสียภาษิต่ำกว่า ก็จะทำให้ไม่มีความสนใจในการเสียภาษี

บัญชีค่าเกิดขึ้น โดยบริษัทจะมีแรงจูงใจในการวางแผนภาษีรูปแบบนี้ก็ต่อเมื่อประโยชน์ที่ได้จากการประหยัดภาษีมากกว่าต้นทุน¹²ที่เกิดขึ้น เช่นเดียวกันการวางแผนภาษีวิธีนี้มีผลทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีที่กิจการต้องจ่ายเป็นเงินสดลดลง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงานที่เพิ่มสูงขึ้น

งานวิจัยในอดีตที่ศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการวางแผนภาษี ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเฉพาะการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง โดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชีเท่านั้น โดยวัดค่าการวางแผนภาษีจากค่า ETR ซึ่งคุณลักษณะของบริษัทที่ได้มีการศึกษาว่ามีผลกระทบต่อการวางแผนภาษี ได้แก่ บริษัทที่มีรายจ่ายทางด้านการวางแผนภาษีสูงขึ้น (เช่น ค่าจ้างที่ปรึกษาทางด้านการวางแผนภาษี เงินเดือนพนักงานและค่าใช้จ่ายของแผนงานที่รับผิดชอบทางด้านภาษีของบริษัท) มีความสัมพันธ์กับค่า ETR ที่ลดลง โดย Mills และคณะ (1998) พบว่าบริษัทที่มีรายจ่ายลงทุนทางด้านการวางแผนภาษีเพิ่มขึ้น 1 ดอลลาร์สหรัฐมีผลทำให้บริษัทจ่ายภาษียลดลง 4 ดอลลาร์สหรัฐ และลักษณะของบริษัทที่มีสถานประกอบการหลายแห่ง สถานประกอบการแต่ละแห่งมีอัตราภาษีแตกต่างกัน จะมีการวางแผนภาษีโดยการย้ายโอนกำไรให้ไปเป็นกำไรของสถานประกอบการที่มีอัตราภาษีต่ำ โดย Gupta และ Mills (2002) ได้ศึกษาพฤติกรรมการวางแผนภาษีของบริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการดำเนินงานในหลายมลรัฐ ที่มีอัตราภาษีแตกต่างกัน พบว่าการประกอบกิจการในหลายๆ มลรัฐ จะมีการวางแผนภาษีโดยวิธีการ โอนย้ายกำไรจากสถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในมลรัฐที่มีอัตราภาษีสูงไปเป็นกำไรของสถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในมลรัฐที่มีอัตราภาษีต่ำ ทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีในภาพรวมทั้งหมดของบริษัทลดลง นอกจากนี้ งานวิจัยอีกหลายฉบับ ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบริษัทที่มีผลกระทบต่อกรหลีกเลี่ยงภาษี (Tax Avoidance) ได้แก่ Rego (2003) พบว่าบริษัทที่มีขนาดใหญ่ มีกำไรจากการดำเนินงานสูง และมีการดำเนินงานในต่างประเทศ มีการหลีกเลี่ยงภาษีสูง

งานวิจัยครั้งนี้จะได้ทำการศึกษาคุณลักษณะที่เกี่ยวกับโครงสร้างการถือหุ้น ซึ่งคาดว่าจะมีอิทธิพลทำให้บริษัทมีการวางแผนภาษีแตกต่างกัน โดยวัดค่าการวางแผนภาษีทั้งจากค่า ETR ที่สะท้อนถึงการวางแผนภาษีที่เกิดจากความแตกต่างของกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี และวัดค่าการวางแผนภาษีเพิ่มเติมจากค่า TAX/CFO และ TAX/ASSET ที่สะท้อนถึงการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษียลดลง ซึ่งครอบคลุมการวางแผนภาษีที่มีผลกระทบต่อกรลดลงของค่าใช้จ่ายภาษีทั้งหมด

¹² ต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนภาษี ได้แก่ ต้นทุนทางการเงินจากการขายกำไรทางบัญชีต่ำ ทำให้การระดมทุนจากตลาดทุน หรือการกู้ยืมเป็นไปได้อย่างยากขึ้น ต้นทุนจากการล้มละลาย ต้นทุนที่เกิดจากผลประกอบการไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ ต้นทุนจากการลงทุนทางด้านการวางแผนภาษี ต้นทุนทางกฎหมายที่อาจเกิดขึ้นหากเจ้าหน้าที่ของรัฐตรวจพบความผิดจากการวางแผนภาษี รวมถึงต้นทุนจากการเสียชื่อเสียงเมื่อมีข่าวการกระทำผิด

2.2.2 งานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่กำหนดค่า ETR

การศึกษาครั้งนี้วัดการวางแผนภาษีจากค่า ETR ซึ่งมีงานวิจัยจำนวนมากในต่างประเทศ ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อค่า ETR โดย Callihan (1994) ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่กำหนดค่า ETR ที่ผ่านมจนถึงปี ค.ศ. 1997 จำนวน 14 งานวิจัย หลังจากนั้นยังคงมีงานวิจัยอีกจำนวนมากที่ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับค่า ETR ทั้งที่ให้การวิจัยที่สอดคล้องกัน และขัดแย้งกัน โดยได้สรุปงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยคุณลักษณะของบริษัทที่มีผลกระทบต่อค่า ETR แสดงไว้ตามตารางที่ 1

[แทรกตารางที่ 1 ที่นี่]

ตารางที่ 1 แสดงงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยคุณลักษณะเฉพาะของบริษัทที่มีผลกระทบต่อค่า ETR ได้แก่ ปัจจัยขนาดของบริษัท ผลการวิจัยที่ผ่านมาขัดแย้งกัน งานวิจัยที่พบว่าบริษัทขนาดใหญ่มีค่า ETR สูงเสนอว่าบริษัทขนาดใหญ่ได้รับความสนใจและถูกควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดจากหน่วยงานของรัฐและสังคม ทำให้การวางแผนภาษีลดลง จึงมีผลทำให้ ETR มีค่าสูง (Zimmerman, 1983) ในทางตรงกันข้ามงานวิจัยที่พบว่าบริษัทขนาดใหญ่มีค่า ETR ต่ำอธิบายว่าบริษัทขนาดใหญ่มีผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านภาษีมามากกว่า มีสถานะและแหล่งเงินทุนเหนือกว่าทำให้สามารถต่อรองให้มีการออกกฎหมายที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของบริษัท (Derashid และ Zhang, 2003, Richardson และ Lanis, 2007 และ Dyreng และคณะ, 2008) และงานวิจัยที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของบริษัทกับค่า ETR (Stickney และ McGee, 1982; Gupta และ Newberry, 1997 และ Liu และ Cao, 2007)

โครงสร้างเงินทุน พบว่าบริษัทที่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมสูงมีค่า ETR ต่ำ เนื่องจากรายจ่ายค่าดอกเบี้ยนำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายทางภาษีได้ (Stickney และ McGee, 1982 และ Gupta และ Newberry, 1997)

ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนมีความสัมพันธ์กับ ETR ในเชิงลบเพราะการหักค่าเสื่อมราคาทางภาษีสามารถหักได้เร็วกว่าทางบัญชี จึงมีผลกระทบต่อค่า ETR ที่ลดลง (Gupta และ Newberry, 1997)

ความสามารถในการทำกำไรที่วัดค่าจากอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) จากสมการความสัมพันธ์ระหว่างค่า ROA กับค่า ETR จะเห็นว่า ROA แปรผันตรงกับค่า ETR (Gupta และ Newberry, 1997) ในทางกลับกันบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงจะมีแรงจูงใจมากกว่าในการวางแผนภาษี ทำให้ ETR มีค่าต่ำ (Rego, 2003)

ความแตกต่างกันของกลุ่มอุตสาหกรรม โดยสภาพแวดล้อมในการประกอบธุรกิจ ทำให้มีการวางแผนภาษีต่างกัน (Zimmerman, 1983 และ Derashid และ Zhang, 2003)

งานวิจัยที่ผ่านมาวิธีกรคำนวณค่า ETR แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่จะใช้ค่า ETR รายปี แต่งานวิจัยครั้งนี้ใช้ค่าเฉลี่ย ETR ในช่วงระยะเวลา 3 ปีแทนการใช้ค่า ETR รายปี ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดผลกระทบจากรายการที่เกิดขึ้นเป็นการชั่วคราว (Transitory Tax Items) รวมทั้งช่วยลดผลกระทบจากผลแตกต่างชั่วคราวทางภาษี (Temporary Differences) ได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งการใช้ค่าเฉลี่ย ETR จะสะท้อนความแตกต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษีได้ดียิ่งขึ้น เพราะได้ขจัดผลกระทบจากรายการชั่วคราวดังกล่าวออกบางส่วนแล้ว

นอกจากนี้ Gupta และ Newberry (1997) ได้เสนอว่า ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงผลกระทบจากปัจจัยทางด้านโครงสร้างการถือหุ้น โดยเสนอว่าบริษัทที่มีผู้บริหารเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท จะให้ความสำคัญกับการแสดงกำไรทางภาษีต่ำเพื่อให้ค่าใช้จ่ายภาษีลดลง มากกว่าการรายงานกำไรทางบัญชีสูง แต่ Gupta และ Newberry (1997) ยังไม่ได้ทำการศึกษาปัจจัยโครงสร้างการถือหุ้น เนื่องจากมีปัญหาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้จะได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของปัจจัยโครงสร้างการถือหุ้นที่มีต่อการวางแผนภาษี

2.2.3 ผลกระทบของปัจจัยโครงสร้างการถือหุ้นที่มีต่อการวางแผนภาษี

โครงสร้างการถือหุ้นมีผลกระทบต่อแรงจูงใจในการวางแผนภาษีที่แตกต่างกัน โดยแรงจูงใจในการวางแผนภาษีที่แตกต่างกันนั้น เป็นผลมาจากผลประโยชน์และความต้องการของผู้บริหารและผู้ถือหุ้นที่แตกต่างกัน โดยผู้บริหารจะให้ความสำคัญอย่างมากกับตัวเลขกำไรทางบัญชี ทั้งนี้เพราะผู้บริหารมีแรงจูงใจจากค่าตอบแทน มีแรงกดดันที่จะต้องแสดงตัวเลขกำไรทางบัญชีให้ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในสัญญาว่าจ้าง (Phillips, 2003) รวมถึงแรงกดดันจากตลาดทุนที่ต้องมีการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับผลประกอบการสู่สาธารณะให้กับผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเจ้าของเงินทุน และนักลงทุนอื่น จึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้บริหารต้องการแสดงตัวเลขกำไรทางบัญชีให้ไม่ต่ำกว่าเป้าหมายที่คาดหวังไว้ ขณะที่ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเจ้าของบริษัทต้องการสร้างความมั่งคั่งสูงที่สุด (Maximize Wealth) ให้กับบริษัท จึงได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนภาษี เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายภาษีที่กิจการควรต้องจ่ายเป็นเงินสด โดยจะส่งผลกระทบต่อกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานส่วนเกิน (Free cash flow) ซึ่งเป็นปัจจัยในการกำหนดมูลค่าของกิจการ

บริษัทที่มีลักษณะโครงสร้างการถือหุ้นที่แตกต่างกัน จะมีผลกระทบต่อรูปแบบของการวางแผนภาษีที่แตกต่างกัน โดยลักษณะโครงสร้างการถือหุ้นที่ผู้ถือหุ้นทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร จะทำให้ผู้บริหารที่เคยให้ความสำคัญเพียงการรายงานตัวเลขกำไรทางบัญชีให้ เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ มีปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงมากขึ้นทั้งตัวเลขกำไรทางบัญชี การ

เพิ่มขึ้นของกระแสเงินสดและมูลค่าของกิจการ จึงทำให้ความสนใจหรือผลประโยชน์ของผู้บริหาร กับผู้ถือหุ้นมีความสอดคล้องกัน (Alignment of Interests) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการวางแผนภาษีเพื่อทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีลดลง โดยอาจเป็นทั้งการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลงแต่ไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี และการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง เพราะการลดลงของค่าใช้จ่ายภาษีส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของกระแสเงินสด และมูลค่าของกิจการ

สำหรับบริษัทที่ผู้ถือหุ้นหรือตัวการ (Principal) ไม่ได้เข้าไปบริหารจัดการบริษัทที่ตนเองเป็นเจ้าของ มีการมอบหมายให้ตัวแทน (Agent) หรือผู้บริหารเข้าไปบริหารงานแทน เมื่อมีการแบ่งแยกความเป็นเจ้าของออกจากการควบคุม จะทำให้เกิดปัญหาระหว่างตัวการกับตัวแทน (Type I Agency Problem) ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขของความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล (Information Asymmetry) และสภาพแวดล้อมที่ไม่มีความแน่นอน (Uncertainty) ตัวแทนหรือผู้บริหารอาจดำเนินการในลักษณะที่เอื้อผลประโยชน์หรือเป้าหมายส่วนตัวมากกว่าผลประโยชน์ของตัวการหรือผู้ถือหุ้น (Dechow and Sloan, 1991; Healy, 1993) นำไปสู่ความขัดแย้งของผลประโยชน์ (Conflict of Interests) จากการที่ผู้บริหารมีผลประโยชน์จากค่าตอบแทน มีแรงกดดันที่จะต้องแสดงตัวเลขกำไรทางบัญชีให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในสัญญาว่าจ้าง และแรงกดดันจากตลาดทุนให้ต้องมีการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับผลประกอบการสู่สาธารณะให้กับผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเจ้าของเงินทุน และนักลงทุนอื่นๆ จึงทำให้ผู้บริหารให้ความสำคัญกับข้อมูลตัวเลขกำไรทางบัญชี ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการวางแผนภาษีที่ทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีลดลง โดยไม่กระทบทำให้กำไรทางบัญชีลดลงด้วย

มีงานวิจัยที่ผ่านมาจำนวนมากสนับสนุนแนวคิดที่ว่าโครงสร้างการถือหุ้นมีผลกระทบต่อแรงจูงใจในการรายงานตัวเลขกำไรทางบัญชี โดยบริษัทที่จดทะเบียน และบริษัทที่มีการกระจายการถือหุ้นจะมีแรงจูงใจในการแสดงตัวเลขกำไรทางบัญชีให้เป็นไปตามความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย มากกว่าบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียน และบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม ซึ่งแรงจูงใจในการแสดงตัวเลขกำไรทางบัญชีดังกล่าว จะทำให้แรงจูงใจในการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางภาษีและกำไรทางบัญชีต่ำลง ประกอบด้วย งานวิจัยของ Cloyd และคณะ (1996) ศึกษาบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตเปรียบเทียบระหว่างบริษัทที่จดทะเบียนกับบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์¹³ ผลการศึกษาพบว่าบริษัทที่จดทะเบียนจะรายงานตัวเลขกำไรทางบัญชีสูงกว่า

¹³ บริษัทจดทะเบียนมีโครงสร้างการถือหุ้นที่ความเป็นเจ้าของเงินทุนกระจายสู่สาธารณะ ให้กับบุคคลทั่วไป แตกต่างจากบริษัทที่ไม่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ที่ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเจ้าของเงินทุนมีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้อง รู้จักกัน รวมทั้งบริษัทจดทะเบียนมี

บริษัทไม่จดทะเบียน ถึงแม้ว่าการรายงานตัวเลขกำไรทางบัญชีที่สูงจะทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีสูงด้วยก็ตาม เนื่องจากบริษัทจดทะเบียนมีต้นทุนอื่นเกี่ยวกับต้นทุนทางการเงิน หากบริษัทรายงานตัวเลขกำไรทางบัญชีต่ำอาจทำให้การระดมทุนจากตลาดทุนเป็นไปได้ง่ายขึ้น งานวิจัยของ Mills และ Newberry (2001) สนับสนุนผลการศึกษาของ Cloyd และคณะ (1996) ซึ่งพบว่าบริษัทจดทะเบียนจะรายงานกำไรทางบัญชีสูงกว่าบริษัทที่ไม่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ นอกจากนี้ Penno และ Simon (1986) พบว่าบริษัทจดทะเบียนจะเลือกใช้วิธีการทางบัญชี เช่น วิธีการบันทึกต้นทุนสินค้าคงเหลือ และวิธีการคิดค่าเสื่อมราคา ที่ทำให้การแสดงตัวเลขกำไรสูงมากกว่าบริษัทไม่จดทะเบียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mikhail (1999) และ Beatty และ Harris (1999) ศึกษาบริษัทในกลุ่มกิจการประกันชีวิต และกิจการธนาคาร พบว่าบริษัทที่ไม่จดทะเบียนจะใช้กลยุทธ์ทางภาษีเพื่อแสดงทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีต่ำ มากกว่าบริษัทจดทะเบียน ดังนั้นจากการเปรียบเทียบระหว่างบริษัทจดทะเบียนกับบริษัทที่ไม่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สรุปว่าบริษัทจดทะเบียนมีแรงจูงใจสูงกว่าบริษัทที่ไม่จดทะเบียนในการรายงานตัวเลขกำไรทางบัญชีให้เป็นไปตามความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย จึงทำให้บริษัทจดทะเบียนมีการวางแผนภาษีที่กระทบต่อทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษี ต่ำกว่าบริษัทที่ไม่จดทะเบียน ซึ่งมีผลทำให้กำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีของบริษัทจดทะเบียนสูงกว่าบริษัทที่ไม่จดทะเบียน

นอกจากนี้ มีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการถือหุ้นกับการเลือกวิธีปฏิบัติในการบันทึกบัญชี ซึ่งการเลือกวิธีปฏิบัติในการบันทึกบัญชียุคนั้น มีผลกระทบกับตัวเลขกำไรทางบัญชี และตัวเลขกำไรทางบัญชีนี้ มีความสัมพันธ์กับกำไรทางภาษีซึ่งเป็นฐานที่ใช้ในการคำนวณค่าใช้จ่ายภาษี ได้แก่งานวิจัยของ Smith (1976) กล่าวว่าบริษัทที่มีเจ้าของเป็นผู้บริหารบริษัท ไม่มีเหตุผลหรือแรงจูงใจในการที่จะเลือกวิธีการทางบัญชีเพื่อตกแต่งตัวเลขกำไรทางบัญชีให้สูงขึ้น เพราะนั่นเป็นการรายงานตัวเลขกำไรให้ตนเองทราบ แสดงถึงแรงจูงใจให้ต้องรายงานตัวเลขกำไรทางบัญชีสูงมีความแตกต่างกันสำหรับบริษัทที่มีลักษณะ โครงสร้างการถือหุ้นที่แตกต่างกัน งานวิจัยของ Niehaus (1989) และ Dhaliwal และคณะ (1982) ศึกษาว่าบริษัทที่มีโครงสร้างการเป็นเจ้าของต่างกันจะมีแรงจูงใจในการรายงานตัวเลขกำไรที่แตกต่างกัน โดยศึกษาจากการเลือกวิธีการบันทึกต้นทุนสินค้าคงเหลือตามวิธีเข้าที่หลังออกก่อน (LIFO) ซึ่งวิธีนี้ผู้บริหารต้องตัดสินใจเลือกระหว่างการรายงานกำไรทางบัญชีสูงเพื่อลดต้นทุนทางการเงิน กับการรายงานกำไรทางบัญชีต่ำเพื่อลดค่าใช้จ่ายภาษี ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารที่มีลักษณะเป็นเจ้าของบริษัทจะมีแรงจูงใจมากกว่าที่จะเลือกใช้วิธี LIFO เพื่อลดค่าใช้จ่ายภาษี และทำให้บริษัทมีกระแสเงินสดจาก

การดำเนินงานเพิ่มขึ้น นอกจากนี้งานวิจัยของ Klassen (1997) พบว่าบริษัทที่มีการกระจายการถือหุ้นมักรายงานกำไรทางบัญชีค่อนข้างสูงหรือขาดทุนค่อนข้างต่ำ ซึ่งงานวิจัยที่กล่าวถึงทั้งหมดข้างต้นให้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่าโครงสร้างการถือหุ้นมีอิทธิพลต่อการรายงานตัวเลขกำไรทางบัญชีที่แตกต่างกัน โดยโครงสร้างการถือหุ้นที่ไม่มีแรงจูงใจให้ต้องแสดงตัวเลขกำไรทางบัญชีให้เป็นไปตามเป้าหมาย จะมีการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง ซึ่งจะมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีลดลง

จากแนวคิด และงานวิจัยข้างต้น จะเห็นว่าความแตกต่างของโครงสร้างการถือหุ้นมีผลกระทบต่อผลการวางแผนภาษีที่แตกต่างกัน จึงกำหนดเป็นสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 โครงสร้างการถือหุ้นมีผลกระทบต่อผลการวางแผนภาษี

งานวิจัยครั้งนี้จะได้วิเคราะห์ถึงผลกระทบของลักษณะ โครงสร้างการถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุม รวมทั้งวิเคราะห์แยกเป็นประเภทของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุม เนื่องจากผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมแต่ละประเภทมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ สภาวะแวดล้อม และความสามารถในการบริหารงานแตกต่างกัน จึงอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมในการวางแผนภาษีที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุมจะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ 1) บริษัทที่มีกลุ่มครอบครัวเป็นผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุม (ต่อมาเรียกว่า บริษัทครอบครัว) 2) บริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุมเป็นชาวต่างประเทศ (ต่อมาเรียกว่าบริษัทต่างประเทศ) และ 3) บริษัทที่มีรัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุม (ต่อมาเรียกว่า บริษัทรัฐบาล) โดยผู้วิจัยจะได้ทำการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของโครงสร้างการถือหุ้นแต่ละประเภท ดังนี้

2.2.3.1 โครงสร้างการถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุม

ลักษณะโครงสร้างการถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม โดยผู้ถือหุ้นรายใหญ่จะทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร หรือควบคุมกำกับดูแลการบริหารอย่างใกล้ชิด ซึ่งจะเป็นการทำให้ผลประโยชน์และความต้องการของผู้บริหารและผู้ถือหุ้นมีความสอดคล้องกัน (Alignment of Interests) ทำให้การบริหารงาน รวมถึงการวางแผนภาษี เป็นไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ถือหุ้น

การวางแผนภาษีที่จะทำให้ผู้ถือหุ้นได้รับประโยชน์สูงสุด จะเป็นการวางแผนภาษีที่มีผลทำให้กระแสเงินสดและมูลค่าของกิจการเพิ่มขึ้น โดยรูปแบบการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง แต่ไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี จะมีประโยชน์ทั้งในแง่ของการลดลงของค่าใช้จ่ายภาษี การเพิ่มขึ้นของกระแสเงินสด และการเพิ่มขึ้นของกำไรสุทธิทางบัญชี โดยไม่มีต้นทุนที่เป็นผลมาจาก

การรายงานกำไรทางบัญชีต่ำเกิดขึ้น จึงทำให้การวางแผนภาษีรูปแบบนี้สอดคล้องกับผลประโยชน์และความต้องการของทั้งผู้บริหารและผู้ถือหุ้น

สำหรับการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง มีผลทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีที่กิจการต้องจ่ายเป็นเงินสดลดลง ซึ่งจะส่งผลต่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงานที่เพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ตามวิธีการวางแผนภาษีรูปแบบนี้จะทำให้บริษัทมีกำไรทางบัญชีลดลงด้วย ซึ่งบริษัทที่มีโครงสร้างการถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม ผู้บริหารจะให้ความสำคัญกับตัวเลขกำไรทางบัญชี น้อยกว่าบริษัทที่มีการกระจายการถือหุ้น จึงทำให้มีแรงจูงใจสูงกว่าในการวางแผนภาษีที่มีผลทำให้ทั้งกำไรทางภาษีและกำไรทางบัญชีลดลง

ทั้งนี้บริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม จะแบ่งออกเป็นประเภทของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม ได้แก่ กลุ่มครอบครัว ชาวต่างประเทศ และรัฐบาล ซึ่งจะได้วิเคราะห์ถึงผลกระทบของแต่ละประเภทของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม ดังนี้

บริษัทครอบครัว

งานวิจัยของ Chen และคณะ (2010) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทครอบครัวกับการหลบภาษี (Tax Aggressiveness)¹⁴ ที่วัดค่าจาก ETR ซึ่งสะท้อนถึงการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง แต่ไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี ผลการวิจัยพบว่าบริษัทที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่หรือเป็นผู้บริหาร จะมีการหลบภาษีต่ำ (ETR มีค่าสูง) โดยอธิบายว่าบริษัทครอบครัวต้องการที่จะรักษาชื่อเสียงเพื่อสืบทอดธุรกิจไปยังทายาทรุ่นต่อๆ ไป ซึ่งหากบริษัทหลบภาษีแล้วถูกตรวจสอบพบจะทำให้บริษัทและผู้บริหารของบริษัทเสียชื่อเสียง รวมทั้งบริษัทมีแรงจูงใจที่จะสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ไม่ให้ถูกมองว่าเป็นบริษัทครอบครัว เพื่อต้องการที่จะระดมทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอกเพิ่มขึ้น จากผลการวิจัยของ Chen และคณะ (2010) ซึ่งให้เห็นว่าบริษัทครอบครัวจะมีการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง โดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชีต่ำ ซึ่งจะมีผลทำให้ ETR มีค่าสูง

¹⁴ Tax Aggressiveness ตามความหมายในงานวิจัย ของ Chen และคณะ (2010) หมายถึง “tax aggressiveness in our paper does not necessarily imply that a firm has done anything improper. In other words, tax aggressive activities in our paper encompass tax planning activities that are legal, or that may fall into the gray area, as well as activities that are illegal. Further, we use the term tax aggressiveness throughout the paper but the term can be used interchangeably with tax avoidance and tax management” ความหมายของ Tax Aggressiveness ดังกล่าวแทนได้ด้วยความหมายของการหลบภาษี และการบริหารภาษี ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับการวางแผนภาษี (Tax Planning) ในงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าเป็นการวางแผนภาษีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ การกระทำที่มีผลทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีลดลงนับเป็นการวางแผนภาษีตามความหมายในงานวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น และจากการวัดค่า Tax Aggressiveness ในงานวิจัยของ Chen และคณะ (2010) สะท้อนการทำให้กำไรทางภาษีลดลงโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี แต่สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ครอบคลุมถึงการทำให้ทั้งกำไรทางภาษีและกำไรทางบัญชีลดลง

จากแนวคิดของความสอดคล้องกันของผลประโยชน์ (Alignment of Interests) ระหว่างผู้บริหารกับผู้ถือหุ้น ผู้บริหารจะมีแรงจูงใจสูงในการวางแผนภาษีที่ทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีลดลง เพราะการลดลงของค่าใช้จ่ายภาษีจะมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของกระแสเงินสดและมูลค่าของกิจการ จึงคาดว่าบริษัทครอบครัวจะมีการวางแผนภาษีเพิ่มขึ้นทั้งการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง แต่ไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี และการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง

นอกจากนี้การที่บริษัทครอบครัวสามารถติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่แท้จริงกับผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ซึ่งเป็นเครือญาติกัน โดยอาศัยช่องทางอื่นนอกจากการรายงานทางการเงิน ประกอบกับบริษัทครอบครัวไม่มีแรงกดดันในการที่จะต้องแสดงผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียภายนอกกิจการ เนื่องจากการรายงานข้อมูลให้กับผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของเงินทุนซึ่งเป็นกลุ่มครอบครัว ถึงแม้ว่าการรายงานข้อมูลทางการเงินดังกล่าวจะเป็นข้อมูลที่ใช่ประกอบการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน หรือบุคคลภายนอกอื่น แต่โดยสภาพแวดล้อมของประเทศไทย สถาบันการเงินส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลูกค้า และในการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ยืมจะอาศัยข้อมูลอื่นประกอบนอกเหนือจากรายงานทางการเงิน (Ball และคณะ, 2003) บริษัทครอบครัวจึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับการรายงานตัวเลขกำไรทางบัญชีให้เป็นไปตามความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียอื่น จากเหตุผลดังกล่าวจึงคาดว่าบริษัทครอบครัวจะมีแรงจูงใจในการวางแผนภาษีที่กระทบต่อการลดลงของทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีเพิ่มขึ้น

สำหรับการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลงโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชานั้น จากงานวิจัยของ Chen และคณะ (2010) พบว่าบริษัทครอบครัวมีการวางแผนภาษีรูปแบบนี้ต่ำกว่า แต่จากแนวคิดของความสอดคล้องกันของผลประโยชน์ระหว่างผู้บริหารและผู้ถือหุ้นที่ต้องการลดค่าใช้จ่ายภาษี ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระแสเงินสด และมูลค่าของกิจการที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งรูปแบบการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลงแต่ไม่กระทบกับกำไรทางบัญชานั้น เป็นการวางแผนภาษีที่ทำให้บริษัทได้รับประโยชน์สูงสุดดังกล่าว จึงคาดว่าบริษัทจะมีการวางแผนภาษีรูปแบบนี้สูง จากแนวคิดที่มีความขัดแย้งกัน จึงยังไม่สามารถคาดการณ์ทิศทางของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นได้แน่ชัด

บริษัทต่างประเทศ

บริษัทต่างประเทศส่วนใหญ่จะมีการจ้างผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาทำหน้าที่ในการควบคุม ดูแล บริหารจัดการบริษัท การที่เจ้าของไม่ได้เข้าไปทำหน้าที่บริหารจัดการบริษัท จะทำให้มีปัญหาก่อเกิดจากการแบ่งแยกความเป็นเจ้าของออกจากการควบคุม (Type I

Agency Problem)¹⁵ ดังเหตุผลที่ได้กล่าวถึงข้างต้น ผู้บริหารอาจดำเนินการในลักษณะที่เอื้อผลประโยชน์หรือเป้าหมายส่วนตัวมากกว่าผลประโยชน์ของเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น นำไปสู่ความขัดแย้งของผลประโยชน์ (Conflict of Interests) และจากการที่ผู้บริหารมีผลประโยชน์จากค่าตอบแทน มีแรงกดดันที่ต้องรายงานกำไรให้เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดไว้ รวมถึงการสร้างชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของตัวเอง จึงทำให้ผู้บริหารให้ความสำคัญกับข้อมูลตัวเลขกำไรทางบัญชี ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการวางแผนภาษีที่ทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีลดลงแต่ไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี แต่ไม่มีแรงจูงใจที่จะวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง เนื่องจากรูปแบบของการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางบัญชีลดลงนั้น จะส่งผลกระทบต่อค่าตอบแทนที่ลดลง รวมถึงกำไรที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายดังกล่าว

บริษัทรัฐบาล

บริษัทที่รัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุม ส่วนใหญ่จะประกอบกิจการที่ไม่มีคู่แข่งชั้นทางการค้า และมีวัตถุประสงค์อื่นในการประกอบกิจการนอกเหนือจากการหากำไร เช่น กิจการสาธารณูปโภค กิจการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง สภาพแวดล้อมลักษณะนี้ทำให้บริษัทไม่มีแรงจูงใจในการวางแผนภาษี งานวิจัยของ Liu และ Cao (2007) ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างในประเทศจีน ซึ่งบริษัทส่วนใหญ่มีรัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ การกำหนดนโยบายทางด้านภาษีของบริษัทจะถูกแทรกแซงจากรัฐบาล ทำให้บริษัทรัฐบาลมีการเสียภาษีสูง ซึ่งผลการวิจัยพบว่าบริษัทรัฐบาลมีค่า ETR สูง ดังนั้นจึงคาดว่าบริษัทรัฐบาลจะไม่มีแรงจูงใจในการวางแผนภาษี ทั้งการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีต่ำโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี และการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีต่ำ

จากการวิเคราะห์ ผลกระทบของปัจจัยโครงสร้างการถือหุ้นที่มีต่อการวางแผนภาษี มีการคาดหมายทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุมกับค่า ETR ซึ่งใช้เป็นตัววัดค่าการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลงแต่ไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี และค่า TAX/CFO และ TAX/ASSET ซึ่งใช้เป็นตัววัดค่าการวางแผนภาษีที่ครอบคลุมถึงการทำให้ทั้งกำไร

¹⁵

Type I Agency Problem เป็นปัญหาที่เกิดจากตัวการ (Principal) ไม่ได้เข้าไปบริหารจัดการบริษัทที่ตนเป็นเจ้าของ มีการมอบหมายให้ตัวแทน (Agent) เข้าไปบริหารงานแทน ภายใต้เงื่อนไขของความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล (Asymmetry Information) หรือมีข้อมูลไม่เพียงพอ (Incomplete Information) และสภาพแวดล้อมที่มีความไม่แน่นอน (Uncertainty) ผู้บริหารอาจดำเนินการในลักษณะที่เอื้อผลประโยชน์หรือเป้าหมายส่วนตัวมากกว่าผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้น นำไปสู่การขัดแย้งของผลประโยชน์ (Conflict of Interests) จึงก่อให้เกิดปัญหาที่เรียกว่า "Adverse Selection" (หรือ Hidden Information เป็นการปกปิดข้อมูล ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลระหว่างผู้บริหารกับผู้ถือหุ้น) และ "Moral Hazard" (หรือ Hidden Action เป็นการกระทำที่แอบแฝงของผู้บริหาร ที่ผู้ถือหุ้นไม่สามารถตรวจสอบได้)

ทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง โดยบริษัทที่มีพฤติกรรมของการวางแผนภาษีสูงจะมีค่า ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET ต่ำ รายละเอียดทิศทางความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงไว้ตามตารางที่ 2

[แทรกตารางที่ 2 ที่นี่]

นอกจากนี้ งานวิจัยครั้งนี้ได้มีการควบคุมปัจจัยคุณลักษณะเฉพาะอื่นๆ ของบริษัท ที่งานวิจัยในอดีตได้ทำการศึกษามาแล้วว่าเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการวางแผนภาษี ประกอบด้วย

ขนาดของบริษัท

งานวิจัยจำนวนมากได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของบริษัทกับค่า ETR ซึ่งผลการวิจัยที่พบมีความขัดแย้งกันอย่างมาก บริษัทขนาดใหญ่จะได้รับความสนใจ หรือการควบคุมดูแลจากหน่วยงานของรัฐบาลหรือสังคมสูง ทำให้การวางแผนภาษีเป็นไปได้ยากขึ้น จึงทำให้บริษัทขนาดใหญ่มีค่าใช้จ่ายภาษีสูง ในทางตรงกันข้ามมีแนวคิดที่เสนอว่าบริษัทขนาดใหญ่มีผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านภาษีมากกว่า มีสถานะและแหล่งเงินทุนที่เหนือกว่าในการที่จะต่อรองให้มีการออกกฎหมายที่สอดคล้องกับผลประโยชน์และความต้องการของบริษัท จึงทำให้ได้เปรียบกว่าในการวางแผนภาษี รวมถึงการจ่ายลงทุนด้านการวางแผนภาษีของบริษัทขนาดใหญ่ จะทำให้บริษัทได้รับผลประโยชน์จากจำนวนเงินภาษีที่ประหยัดได้มากกว่า (Economy of Scale)

งานวิจัยของ Zimmerman (1983), Shevlin และ Porter (1992) และ Omer และคณะ (1993) พบว่าบริษัทขนาดใหญ่มีค่า ETR สูง แต่งานวิจัยของ Porcano (1986) กลับพบว่าบริษัทขนาดใหญ่มีค่า ETR ต่ำ ต่อมา Wilkie และ Limberg (1990) ได้ทำการวิจัยเพื่อหาสาเหตุของผลการวิจัยที่ขัดแย้งกันข้างต้น และสรุปว่าการที่ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของบริษัทกับค่า ETR มีผลการวิจัยที่ขัดแย้งกันนั้นเกิดจากระเบียบวิธีวิจัยและการวัดค่า ETR ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้งานวิจัยของ Stickey และ McGee (1982) และ Gupta และ Newberry (1997) พบว่าขนาดของบริษัทไม่มีความสัมพันธ์กับค่า ETR นอกจากนี้ Citizens for Tax Justice ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของบริษัทกับค่า ETR พบว่าบริษัทขนาดใหญ่ส่วนมากไม่มีการเสียภาษีหรือเสียภาษีในอัตราที่ต่ำมาก โดยผลการศึกษานี้ก็นำมาใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนให้มีการออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อให้การจัดเก็บภาษีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของบริษัทกับค่า ETR โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในประเทศอื่น ได้แก่ งานวิจัยของ Holland (1998) ศึกษาตัวอย่างในประเทศอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่าขนาดของบริษัทแปรผันโดยตรงกับค่า ETR แต่มีบางปีที่พบว่าขนาดของบริษัทแปรผกผันกับค่า ETR

งานวิจัยของ Kim และ Limpaphayom (1998) ศึกษากลุ่มประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่าประเทศเกาหลี มาเลเซีย ไต้หวัน และไทย บริษัทขนาดใหญ่มีค่า ETR ต่ำ แต่พบว่าบริษัทขนาดใหญ่ในฮ่องกงมีค่า ETR สูง ซึ่ง Kim และ Limpaphayom (1998) อธิบายผลการวิจัยที่ขัดแย้งกันว่าสำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วการกำกับดูแลของหน่วยงานของรัฐมีประสิทธิภาพสูง ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาจะมีนโยบายสนับสนุนทางด้านภาษีให้กับบริษัทขนาดใหญ่ นอกจากนี้งานวิจัยของ Derashid และ Zhang (2003) ศึกษาตัวอย่างในประเทศมาเลเซีย และงานวิจัยของ Richardson และ Lanis (2007) ศึกษาตัวอย่างในประเทศออสเตรเลีย พบว่าบริษัทขนาดใหญ่มีค่า ETR ต่ำ แต่ Liu และ Cao (2007) ศึกษาตัวอย่างในประเทศจีนไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของบริษัทกับค่า ETR จากผลการวิจัยข้างต้นจะเห็นว่าทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของบริษัทกับค่า ETR ที่ใช้เป็นตัววัดการวางแผนภาษียังคงมีความขัดแย้งกันอย่างมาก

โครงสร้างเงินทุน (Capital Structure)

ปัจจัยทางด้านโครงสร้างเงินทุนมีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายภาษี โดยหากบริษัทจัดหาแหล่งเงินทุนจากการกู้ยืม จะมีรายจ่ายค่าดอกเบี้ยจากการกู้ยืม ซึ่งสามารถนำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายได้ทั้งในทางบัญชีและทางภาษี แต่หากบริษัทจัดหาแหล่งเงินทุนโดยการออกจำหน่ายหุ้น การจ่ายผลตอบแทนในรูปของเงินปันผลไม่สามารถนำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายได้ ดังนั้นบริษัทที่เลือกที่จะจัดหาแหล่งเงินทุนจากการกู้ยืมจะมีค่าใช้จ่ายภาษีต่ำ แต่เนื่องจากรายจ่ายค่าดอกเบี้ยที่เกิดจากการกู้ยืมสามารถนำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายได้ทั้งในทางบัญชีและทางภาษี จึงทำให้ไม่มีผลกระทบกับค่า ETR (ภาคผนวก ข) แต่มีผลกระทบทำให้ค่า TAX/CFO และ TAX/ASSET ต่ำ

อย่างไรก็ตาม การที่บริษัทเลือกที่จะจัดหาแหล่งเงินทุนโดยการกู้ยืมเงินและมีรายจ่ายค่าดอกเบี้ยมาหักเป็นค่าใช้จ่าย ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษิต่ำลงนั้น แสดงให้เห็นว่าบริษัทให้ความสำคัญกับการลดค่าใช้จ่ายภาษี จึงคาดว่าจะมีการวางแผนภาษีที่ทำให้ค่า ETR ลดลงด้วยเช่นกัน และงานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ (Stickney และ McGee, 1982 และ Gupta และ Newberry, 1997) พบว่าบริษัทที่มีอัตราส่วนของหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมสูงมีค่า ETR ต่ำ ในทางตรงกันข้ามมีแนวคิดที่เสนอว่าบริษัทที่มีรายจ่ายค่าดอกเบี้ยเงินกู้สูง มีผลทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีต่ำ และจากการที่บริษัทมีค่าใช้จ่ายภาษีต่ำ ทำให้บริษัทไม่จำเป็นต้องมีการวางแผนภาษีที่กระทบกับค่า ETR อีก

จากงานวิจัยทางเศรษฐศาสตร์มีการอ้างอิงทฤษฎีในการพิจารณาด้านทุนและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น (Trade off theory) ซึ่งเสนอว่า การกำหนดระดับสัดส่วนหนี้สินเป้าหมายที่เหมาะสมนั้นผู้บริหารจะต้องพิจารณาทั้งต้นทุนทางการเงินและผลประโยชน์ทางภาษีที่เกิดขึ้นจากการก่อหนี้ กล่าวคือการจัดหาเงินทุนจากการก่อหนี้นั้นมีต้นทุนทางการเงินเกิดขึ้น ได้แก่ ต้นทุนที่เกิดจากการ

รายงานกำไรทางบัญชีต่ำ ต้นทุนจากการผิดสัญญากู้ยืมหรือการถูกฟ้องล้มละลาย (Default) แต่ขณะเดียวกันดอกเบี้ยจ่ายจากการกู้ยืมนำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อลดหย่อนภาษีได้ ดังนั้นบริษัทจึงต้องพิจารณาตัดสินใจเลือกทางเลือกที่จะทำให้บริษัทได้รับประโยชน์สูงสุดจากโครงสร้างเงินทุน

จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมา ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมกับค่า ETR ยังคงมีทิศทางความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกัน แต่จากการที่รายจ่ายค่าดอกเบี้ยสามารถนำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายได้ทั้งในทางบัญชีและทางภาษี จึงคาดว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมจะมีผลกระทบทำให้ค่า TAX/CFO และ TAX/ASSET ลดลง

ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตน (Capital Intensity)

ตามหลักกฎหมายภาษีของประเทศไทยเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา การตัดค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ในทางภาษีสามารถหักได้เร็วกว่าตามอายุการใช้งานที่แท้จริง ดังนั้นบริษัทที่มีลักษณะของการดำเนินธุรกิจอยู่ในประเภทกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิต ซึ่งมีการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตน ประเภทเครื่องจักร เครื่องมือ และอุปกรณ์ ที่มีมูลค่าสูง จะมีค่าเสื่อมราคาทางภาษีที่หักได้เร็วกว่าทางบัญชี จึงทำให้บริษัทที่มีระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนสูงสามารถที่จะวางแผนภาษีที่มีผลกระทบต่อค่า ETR ได้มากกว่า อย่างไรก็ตามหากการตัดค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ในทางบัญชีและทางภาษีไม่แตกต่างกัน ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนก็จะไม่มีผลกระทบกับค่า ETR จากงานวิจัยของ Gupta และ Newberry (1997) ที่ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนกับค่า ETR พบว่าบริษัทที่มีระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนสูงมีค่า ETR ต่ำ

ความสามารถในการทำกำไร (Profitability)

งานวิจัยของ Gupta และ Newberry (1997) อ้างอิง Wilkie (1988) แสดงสมการความสัมพันธ์ระหว่างค่า ETR กับอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) พบว่าค่า ETR แปรผันโดยตรงกับ ROA เขียนเป็นสมการความสัมพันธ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} ETR &= \frac{TE}{PTI} \\ ETR &= \frac{TI * t}{PTI} \\ ETR &= \frac{TI}{PTI} * t \\ ETR &= \frac{PTI - (PTI - TI) * t}{PTI} \\ ETR &= [1 - \frac{PTI - TI}{PTI}] * t \end{aligned}$$

$$ETR = [1 - \frac{PTI - TI}{PTI * \frac{TA}{IA}}] * t$$

$$ETR = [1 - \frac{PTI - TI}{ROA * TA}] * t$$

$$ETR = [1 - \frac{TP}{ROA * TA}] * t$$

โดยที่

ETR = อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง คำนวณจากอัตราส่วนค่าใช้จ่ายภาษีต่อกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษี

TE = ค่าใช้จ่ายภาษี

TI = กำไรทางภาษี

t = อัตราภาษีตามที่กฎหมายกำหนด

PTI = กำไรทางบัญชีก่อนหักภาษี

TA = สินทรัพย์รวม

ROA = อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ คำนวณจากกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวม

TP = สิทธิประโยชน์ทางภาษี (Tax Preferences) ที่ทำให้มีความแตกต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี

จากสมการ ถ้ากำหนดให้ค่า TP, t และ TA คงที่ การเพิ่มขึ้นของค่า ROA จะทำให้

$\frac{TP}{ROA * TA}$ มีค่าลดลง และเมื่อนำไปลบออกจาก 1 จะทำให้ค่า ETR เพิ่มขึ้น ดังนั้นค่า ETR จึงแปร

ผันโดยตรงกับค่า ROA

จากงานวิจัยของ Gupta และ Newberry (1997) บริษัทที่มีอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์สูง จะมีค่า ETR สูงด้วย แต่จากงานวิจัยของ Rego (2003) กลับพบว่าบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงจะมีแรงจูงใจมากกว่าในการวางแผนภาษี ทำให้บริษัทที่มีอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์สูงมีค่า ETR ต่ำ งานวิจัยที่ผ่านยังคงมีผลการวิจัยที่ขัดแย้งกัน

กลุ่มอุตสาหกรรม (Industry Group)

อุตสาหกรรมแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะและสภาพแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกัน ซึ่งจากงานวิจัยของ Derashid และ Zhang (2003) ในประเทศมาเลเซีย พบว่าบริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิต และ โรงแรมจะมีค่า ETR ต่ำกว่าอุตสาหกรรมอื่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Zimmerman (1983) ที่พบว่าความแตกต่างของค่า ETR ขึ้นกับประเภทของอุตสาหกรรม

ลักษณะการประกอบธุรกิจของแต่ละอุตสาหกรรม มีผลกระทบทำให้การวางแผนภาษีแตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมการเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมการผลิต

ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI)¹⁶ อุตสาหกรรมปีโตรเคมี มีกฎหมายว่าด้วยภาษีเงินได้ปิโตรเลียมมาใช้บังคับเป็นการเฉพาะ กิจการธนาคารในส่วนของกำไร ที่ได้จากการประกอบกิจการวิเทศธนกิจได้รับการลดอัตราภาษีคงเหลือร้อยละ 10 กิจการ อสังหาริมทรัพย์มีหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ทางบัญชีกับทางภาษีแตกต่างกัน ดังนั้นจึงคาดว่าแต่ละ กลุ่มอุตสาหกรรมที่แบ่งตามการแบ่งกลุ่มอุตสาหกรรมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจะมีการวางแผนภาษีที่แตกต่างกัน

2.3 ระเบียบวิธีวิจัย

2.3.1 กลุ่มตัวอย่างและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลกับการวางแผนภาษี ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อมูล เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ดังนี้

- 1) เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจากกระดานหลัก ในปีใดปีหนึ่งตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544 - 2550¹⁷
- 2) ใช้ตัวอย่างจากทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ยกเว้นกลุ่มบริษัทที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูกิจการ เนื่องจากมีวิธีการปฏิบัติทางภาษีที่แตกต่างจากบริษัทปกติ
- 3) กลุ่มตัวอย่างจะต้องมีกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีเป็นค่าบวก¹⁸ เนื่องจากเป็นค่าที่นำมาใช้เป็นฐานในการคำนวณค่า ETR ซึ่งหากมีค่าเป็นลบจะทำให้การแปลความหมายของผลการวิจัยผิดพลาด และกลุ่มตัวอย่างจะต้องมีข้อมูลทุกรายการครบถ้วน และไม่ใช่ออกliers¹⁹ จึงเหลือกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 1,698 ตัวอย่าง

¹⁶ บริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกัน มักจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) เหมือนกัน ตัวแปรกลุ่มอุตสาหกรรมจึงเป็นตัวแปรควบคุมที่แสดงถึงสิทธิประโยชน์ทางภาษีจาก BOI ด้วย

¹⁷ จากวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ทำให้บริษัทจำนวนมากมีผลขาดทุนสะสมทางภาษี ซึ่งยังคงสามารถนำผลขาดทุนสะสมดังกล่าวยกมาใช้ได้ภายใน 5 รอบระยะเวลาบัญชี ดังนั้นการใช้ข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 - 2550 จะช่วยลดผลกระทบจากปัญหาความไม่ปกติของข้อมูล ซึ่งสภาวะเศรษฐกิจในช่วงที่ทำการศึกษาค่อนข้างที่จะคงที่

¹⁸ ค่า ETR คำนวณมาจากภาษีต่อกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษี บริษัทที่มีกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีเป็นค่าติดลบ จะทำให้การแปลผลลัพธ์ของค่า ETR ผิดพลาด กล่าวคือ กรณีภาษีมียค่าเป็นบวก แต่กำไรก่อนภาษีเป็นค่าติดลบ ETR จะมีค่าเป็นลบ มีความหมายว่าบริษัทมีรายจ่ายค่าภาษีต่ำ ซึ่งตรงข้ามกับข้อเท็จจริง ที่บริษัทมีการเสียภาษีแม้ว่าจะมีผลขาดทุนทางบัญชี ในทางตรงข้ามกรณีภาษี และกำไรก่อนภาษีมียค่าเป็นลบ ETR จะมีค่าเป็นบวก มีความหมายว่าบริษัทมีรายจ่ายค่าภาษีสูง ทั้งๆ ที่บริษัทไม่มีการเสียภาษี แต่ผลของ ETR กลับแสดงว่าบริษัทมีรายจ่ายค่าภาษีสูง

¹⁹ กลุ่มตัวอย่างที่มีความผิดปกติ (Outliers) พิจารณาจากค่าที่ไม่ได้อยู่ในช่วง ± 3 Standard Deviation ซึ่งจะตัดกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ ออกทั้งหมดจำนวน 121 ตัวอย่างประกอบด้วย ETR ที่มีค่า > 3 SD. จำนวน 37 ตัวอย่าง และ < 3 SD. จำนวน 9 ตัวอย่าง ซึ่งค่าเฉลี่ย ETR ของ

4) การเก็บข้อมูล โครงสร้างการถือหุ้น ใช้ข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และข้อมูลรายงานทางการเงิน ใช้ข้อมูลงบการเงินรวม²⁰ จากฐานข้อมูล SETSMART ของ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และฐานข้อมูล DATASTREAM

ตารางที่ 3 สรุปจำนวนข้อมูลและหลักเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

[แทรกตารางที่ 3 ที่นี่]

2.3.2 การวัดค่าของตัวแปร

2.3.2.1 การวัดค่าตัวแปรตาม: การวางแผนภาษี

การวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง โดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี วัดค่า จากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง²¹ (Effective tax rate หรือ ETR) งานวิจัยในอดีตที่ศึกษา เกี่ยวกับการวางแผนภาษี ส่วนใหญ่ใช้ค่า ETR เป็นตัววัดการวางแผนภาษี คำนวณจากอัตราส่วน

กลุ่มตัวอย่างก่อนตัดค่า Outliers มีค่าเท่ากับ 0.201 นอกจากนี้มีการตัด Outliers ของตัวแปร LEV CAP ROA และ Tobin's q ออกอีกรวมจำนวน 75 ตัวอย่าง

²⁰ ตามประมวลรัษฎากร บริษัทต้องคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลจากผลกำไรทางภาษีที่ปรับปรุงจากกำไรทางบัญชีตามงบการเงินเฉพาะของบริษัท แต่เนื่องจากการวางแผนภาษีตามความหมายของการศึกษาคำนี้เป็นการทำให้ค่าใช้จ่ายทางภาษีของบริษัทลดลง ซึ่งมีผลทำให้กำไรทางบัญชีหลังหักภาษี และกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อมูลค่าของกิจการ ซึ่งเป็นการวางแผนภาษีที่ต้องนำงบการเงินของทุกบริษัทมาทำการวิเคราะห์ในภาพรวม และเนื่องจากมีวิธีการวางแผนภาษีหลายรูปแบบที่มีความเกี่ยวข้องกับงบการเงินรวม เช่น การกำหนดราคาโอน (Transfer Pricing) รายการระหว่างกัน (การขายโอนกำไรระหว่างกัน จากบริษัทที่มีกำไรทางภาษีสูงไปยังบริษัทที่มีผลขาดทุนทางภาษี หรือมีสิทธิประโยชน์ทางภาษี) ซึ่งจะมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีในภาพรวมของทุกบริษัทลดลง

²¹ การวัดการวางแผนภาษีจากค่า ETR สะท้อนถึงความแตกต่างของกำไรทางภาษีกับกำไรทางบัญชี โดยบริษัทที่มีกำไรทางภาษีต่ำกว่ากำไรทางบัญชีสูงจะมีผลทำให้ค่า ETR ต่ำ แต่กรณีบริษัทที่มีทั้งกำไรทางภาษีและกำไรทางบัญชีจะไม่กระทบกับค่า ETR ยกตัวอย่างเช่น บริษัทที่มีกำไรทางบัญชี 100 บาทและมีอัตราภาษี 30% การลดลงของค่าใช้จ่ายภาษีที่เป็นผลมาจากการลดลงของกำไรทางภาษีแต่ไม่กระทบกับกำไรทางบัญชีจำนวน 10 บาท นั่นคือกำไรทางภาษีลดลง 10 บาททำให้มีค่าใช้จ่ายค่าภาษีจำนวน 27 บาทคำนวณจาก $(100-10)*30\%$ กำไรทางบัญชียังคงเท่ากับ 100 บาท ETR จะมีค่าเท่ากับ 27% คำนวณจาก $27/100$ ขณะที่การลดลงของภาษีที่เป็นผลมาจากทั้งกำไรทางภาษีและกำไรทางบัญชีต่าง 10 บาท จะมีรายจ่ายค่าภาษีจำนวน 27 บาทคำนวณจาก $(100-10)*30\%$ และ ETR จะมีค่าเท่ากับ 30% คำนวณจาก $27/(100-10)$ จะเห็นว่ากรลดลงของทั้งกำไรทางภาษีและกำไรทางบัญชีจะไม่มีผลกระทบต่อค่า ETR ถึงแม้ว่าจะมีค่าใช้จ่ายค่าภาษีลดลงก็ตาม สำหรับการวัดค่าการวางแผนภาษีจากอัตราส่วนภาษีต่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน และอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม เป็นการเทียบค่าใช้จ่ายภาษีกับฐานการคำนวณอื่น ที่สะท้อนถึงการลดลงของค่าใช้จ่ายภาษีที่มาจากกรลดลงของกำไรทางภาษี ทั้งที่มีผลกระทบและไม่มีผลกระทบกับการลดลงของกำไรทางบัญชี นอกจากนี้การตกแต่งตัวเลขของรายการสินทรัพย์รวม และกระแสเงินสดจากการดำเนินงานมีน้อยกว่าการตกแต่งตัวเลขกำไรทางบัญชี

ค่าใช้จ่ายภาษี หาดด้วยกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษี²² ซึ่งค่า ETR จากการคำนวณวิธีนี้สามารถใช้เป็นตัววัดความแตกต่างทั้งหมด คือทั้งความแตกต่างถาวรและความแตกต่างชั่วคราว

งานวิจัยครั้งนี้ใช้ค่าเฉลี่ยของ ETR แทนการใช้ค่า ETR รายปี (Chen และคณะ 2007 และ Dyreng และคณะ 2008) เพื่อลดผลกระทบจากรายการที่เกิดขึ้นเป็นการชั่วคราว(Transitory Tax Items) ซึ่งค่าเฉลี่ยของ ETR คำนวณโดยรวมค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ในช่วงระยะเวลา 3 ปี²³ จำนวน 5 ช่วงเวลา คือ ช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2546, พ.ศ. 2545 – 2547, พ.ศ. 2546 – 2548, พ.ศ. 2547 – 2549 และ พ.ศ. 2548 - 2550 หาดด้วยผลรวมของกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีเงินได้ในช่วงเวลาเดียวกัน ตัวอย่างเช่น การคำนวณค่า ETR ช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2546 คำนวณโดยนำผลรวมของค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ในปี พ.ศ. 2544 พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2546 รวมจำนวน 3 ปี หาดด้วยกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีเงินได้ในปี พ.ศ. 2544 พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2546 รวมจำนวน 3 ปีเช่นเดียวกัน เขียนเป็นสมการดังนี้

$$ETR = \frac{\sum_{t=2544}^{2546} \text{ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ในบัญชีรวม} / \sum_{t=2544}^{2546} \text{กำไรทางบัญชีก่อนหักภาษี}}$$

การวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางภาษีและกำไรทางบัญชีลดลง วัดค่าจากอัตราส่วนภาษีต่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (TAX/CFO) และอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม²⁴ (TAX/ASSET) ซึ่ง Zimmerman (1983) ใช้ค่า TAX/CFO เป็นตัววัดค่าภาษีโดยให้เหตุผลว่ารายการกระแสเงินสดที่นำมาใช้เป็นฐานการคำนวณนั้น ไม่ได้รับผลกระทบที่เกิดจากการตกแต่งตัวเลข

²² จากการศึกษาในประเทศไทยยังไม่มีการบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีไทยฉบับที่ 56 เรื่องการบัญชีภาษีเงินได้รอตัดบัญชี แต่มีบริษัทบางแห่งได้นำมาตรฐานการบัญชีดังกล่าวมาถือปฏิบัติแล้ว ทำให้งานวิจัยครั้งนี้มีทั้งกลุ่มบริษัทที่ใช้วิธีภาษีเงินได้ค้างจ่าย และกลุ่มบริษัทที่ใช้วิธีภาษีเงินได้รอตัดบัญชี สำหรับบริษัทที่ใช้วิธีภาษีเงินได้ค้างจ่าย การคำนวณค่า ETR คำนวณจากค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุน หาดด้วยกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษี และสำหรับกลุ่มบริษัทที่ใช้วิธีการบัญชีภาษีเงินได้รอตัดบัญชี การคำนวณค่า ETR คำนวณจากค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้สำหรับงวดปัจจุบัน ที่ปรากฏในหมายเหตุประกอบงบการเงิน หาดด้วยกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษี

ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้สำหรับงวดปัจจุบัน เป็นการปรับปรุงผลกระทบของรายการภาษีเงินได้รอตัดบัญชีออกทั้งหมด สามารถคำนวณค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้สำหรับงวดปัจจุบันได้จากงบกำไรขาดทุนเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์ภาษีเงินได้รอตัดบัญชี และรายการลดลงของหนี้สินภาษีเงินได้รอตัดบัญชี (หรือหักรายการลดลงของสินทรัพย์ภาษีเงินได้รอตัดบัญชี และรายการเพิ่มขึ้นของหนี้สินภาษีเงินได้รอตัดบัญชี) ซึ่งค่า ETR ที่คำนวณได้จากการใช้ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ในงวดปัจจุบันสำหรับบริษัทที่ใช้วิธีการบัญชีภาษีเงินได้รอตัดบัญชีจะสะท้อนถึงการลดลงของค่าใช้จ่ายภาษีสำหรับปีนั้น ๆ เช่นเดียวกับบริษัทที่ใช้วิธีภาษีเงินได้ค้างจ่าย ซึ่งสอดคล้องกับคำนิยามการวางแผนภาษีของงานวิจัยครั้งนี้ที่ได้ให้ความหมายของการวางแผนภาษีว่าเป็นการทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้บัญชีลดลง

²³ การเฉลี่ยค่า ETR ในช่วงระยะเวลา 3 ปีจะเป็นการลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างชั่วคราวได้ในระดับหนึ่ง

²⁴ การวัดการวางแผนภาษีจากอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม เป็นการปรับฐานของการคำนวณ โดยใช้ตัวหารเดียวกัน คือใช้สินทรัพย์รวมเป็นตัวส่วนของทั้งมูลค่าของกิจการ กำไรทางบัญชี และค่าใช้จ่ายภาษี

กำไรที่ใช้เกณฑ์คงค้างในการบันทึกบัญชี นอกจากนี้ Dyreng และคณะ (2008) เสนอแนะว่าการใช้กระแสเงินสดจากการดำเนินงานเป็นฐาน แทนกำไรทางบัญชี จะสามารถวัดค่าการวางแผนภาษีครอบคลุมถึงการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง โดยการเปลี่ยนแปลงของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับค่าใช้จ่ายภาษี ซึ่งหากบริษัทมีค่าใช้จ่ายภาษีต่ำ จะทำให้กระแสเงินสดจากการดำเนินงานเพิ่มขึ้น และ TAX/CFO มีค่าต่ำลง ตัวอย่างเช่น บริษัทที่มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน 100 บาทและมีค่าใช้จ่ายภาษี 30 บาทจะมีค่า TAX/CFO เท่ากับ 30% การลดลงของค่าใช้จ่ายภาษี 10 บาทจะมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในจำนวนที่เท่ากัน โดยจะทำให้มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเท่ากับ 110 บาท ซึ่งจะทำให้ TAX/CFO มีค่าเท่ากับ 18% คำนวณจาก $(30-10) / (100+10)$ จะเห็นว่าการลดลงของค่าใช้จ่ายภาษีทั้งที่เป็นผลมาจากการลดลงของกำไรทางภาษีโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี และการลดลงของทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษี จะกระทบต่อการลดลงของค่า TAX/CFO

สำหรับการใช้ค่า TAX/ASSET ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่ใช้สินทรัพย์รวมเป็นฐานนั้น เป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถของบริษัทที่จะใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ในการก่อให้เกิดรายได้และค่าใช้จ่ายภาษีที่หน้าจะมีความสัมพันธ์กัน โดยมีข้อสมมติว่าบริษัทที่มีสินทรัพย์รวมเท่ากัน จะมีความสามารถในการทำกำไรอยู่ในระดับเดียวกัน และควรที่จะมีค่าใช้จ่ายภาษีเท่ากันด้วย แต่หากบริษัทใดที่มีการลงทุนในสินทรัพย์รวมสูงแต่มีค่าใช้จ่ายภาษีต่ำ นั่นคือ TAX/ASSET มีค่าต่ำ เป็นการสะท้อนถึงการวางแผนภาษีที่ทำให้ค่าใช้จ่ายภาษียลดลง โดยอาจเป็นผลมาจากการลดลงของกำไรทางภาษีโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี หรือการลดลงของทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษี นอกจากนี้การตกแต่งรายการสินทรัพย์ในงบดุลจะน้อยกว่าการตกแต่งตัวเลขกำไรทางบัญชีในงบกำไรขาดทุน

2.3.2.2 ตัวแปรอิสระ: โครงสร้างการถือหุ้น

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาถึงผลกระทบของโครงสร้างการถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุม และประเภทของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุม ที่มีต่อการวางแผนภาษี จึงวัดโครงสร้างการถือหุ้นใน 2 ลักษณะคือ 1) โครงสร้างการถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุม เปรียบเทียบกับโครงสร้างการถือหุ้นที่ไม่มีผู้ถือหุ้นคนใดที่มีอำนาจในการควบคุม (หรือโครงสร้างการถือหุ้นที่มีการกระจายการถือหุ้น) โดยวัดโครงสร้างการถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการ

ควบคุมจากการมีผู้ถือหุ้น²⁵ อย่างน้อย 1 คนมีเปอร์เซ็นต์การถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละ 25 ของจำนวนหุ้นที่ ออกและเรียกชำระแล้วทั้งหมด(Wiwattanakantang, 2001) ซึ่งใช้ตัวแปรเทียม (0,1) เป็นตัววัด โดย กำหนดให้ 1 หมายถึงบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุม และ 0 หมายถึงบริษัทที่มีการ กระจายการถือหุ้น และ 2) ประเภทของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุม โดยแบ่งกลุ่มบริษัทที่มี โครงสร้างการถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุมออกเป็น 3 ประเภท คือ 2.1) บริษัท ครอบครัวยุโรป ซึ่งใช้ตัวแปรเทียม (0,1) เป็นตัววัด โดยกำหนดให้ 1 หมายถึงบริษัทครอบครัวยุโรป²⁶ และ 0 หมายถึงบริษัทอื่น 2.2) บริษัทต่างประเทศ ซึ่งใช้ตัวแปรเทียม (0,1) เป็นตัววัด โดยกำหนดให้ 1 หมายถึงบริษัทต่างประเทศ²⁷ และ 0 หมายถึงบริษัทอื่น และ 2.3) บริษัทรัฐบาล ซึ่งใช้ตัวแปรเทียม (0,1) เป็นตัววัด โดยกำหนดให้ 1 หมายถึงบริษัทรัฐบาล²⁸ และ 0 หมายถึงบริษัทอื่น โดยรายละเอียด ลักษณะโครงสร้างการถือหุ้นได้แสดงไว้ตามตารางที่ 4

[แทรกตารางที่ 4 ที่นี่]

การวัดโครงสร้างการถือหุ้นปีที่ t หมายถึงปีแรกของช่วงระยะเวลา 3 ปีที่ใช้ในการ คำนวณค่าเฉลี่ยของ ETR ตัวอย่างเช่น ช่วงปี พ.ศ. 2544 – 2546 ใช้ข้อมูลโครงสร้างการถือหุ้นปี พ.ศ. 2544 ในการทดสอบ เนื่องจากผลกระทบของโครงสร้างการถือหุ้นที่มีต่อการวางแผนภาษีจะ เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคต จึงใช้ข้อมูลปีแรกของผลกระทบที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามข้อมูล โครงสร้างการถือหุ้นในช่วงปีที่ทำการศึกษา ไม่มีการเปลี่ยนแปลงประเภทของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจ

²⁵ ผู้ถือหุ้น หมายถึง บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกัน ตาม พรบ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 กำหนดความหมายของ "บุคคลที่มีความเกี่ยวข้อง" หมายความว่า บุคคลที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้ (1) บุคคลที่มีอำนาจควบคุมกิจการบริษัท และในกรณีที่มีบุคคลนั้นเป็นนิติบุคคลให้หมายความรวมถึงกรรมการของนิติบุคคลนั้นด้วย (2) คู่สมรส บุตรหรือบุตรบุญธรรมที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของกรรมการ ผู้บริหาร หรือบุคคลตาม (1) (3) นิติบุคคลที่บุคคลตาม (1) หรือ (2) มีอำนาจควบคุมกิจการ (4) บุคคลอื่นที่มีลักษณะตามที่คณะกรรมการกำกับตลาดทุนประกาศกำหนด เมื่อบุคคลใดกระทำการด้วยความ เข้าใจหรือความตกลงว่า หากบริษัททำธุรกรรมที่ให้ประโยชน์ทางการเงินแก่บุคคลดังกล่าว กรรมการ ผู้บริหาร หรือบุคคลตาม (1) หรือ (2) จะได้รับประโยชน์ทางการเงินด้วย ให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องสำหรับการทำธุรกรรมนั้น

²⁶ บริษัทครอบครัวยุโรป หมายถึงบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 1 คนมีเปอร์เซ็นต์การถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละ 25 เป็นของบุคคลใดบุคคล หนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะของการเป็นเครือญาติกัน เช่นนามสกุลเดียวกัน คู่สมรส พี่น้อง บิดา มารดา สะใภ้ เขย รวมทั้งเป็นบริษัทที่มีความเกี่ยวข้องกัน

²⁷ บริษัทต่างประเทศ หมายถึงบริษัทที่จดทะเบียนในประเทศไทย และมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 1 คนมีเปอร์เซ็นต์การถือหุ้นตั้งแต่ ร้อยละ 25 เป็นของบุคคล หรือ นิติบุคคลที่มีสัญชาติอื่นที่ไม่ใช่สัญชาติไทย

²⁸ บริษัทรัฐบาล หมายถึงบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 1 คนมีเปอร์เซ็นต์การถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละ 25 เป็นของหน่วยงานของ รัฐบาล ได้แก่ กระทรวงการคลัง

ควบคุม มีเพียงการเปลี่ยนแปลงของตัวเลขเปอร์เซ็นต์การถือหุ้นซึ่งไม่มีผลกระทบต่องานวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากใช้ตัวแปรเทียม (0, 1) เป็นตัววัดค่าของ โครงสร้างการถือหุ้นดังกล่าว

2.3.2.3 ตัวแปรควบคุม: คุณลักษณะเฉพาะอื่นๆ ของบริษัท

ตัวแปรควบคุมที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะของบริษัทที่มีความสัมพันธ์กับการวางแผนภาษี ซึ่งงานวิจัยในอดีตได้เคยมีการศึกษามาแล้ว ประกอบด้วย ขนาดของบริษัท โครงสร้างเงินทุน ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตน และความสามารถในการทำกำไร

ขนาดของบริษัท วัดจากค่า Natural Logarithm ของสินทรัพย์รวม

โครงสร้างเงินทุน วัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตน (Capital Intensity) วัดจากอัตราส่วนที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ต่อสินทรัพย์รวมทั้งหมด

ความสามารถในการทำกำไร ใช้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA) ซึ่งคำนวณจากกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวม

กลุ่มอุตสาหกรรม แบ่งตามการแบ่งกลุ่มอุตสาหกรรมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยออกเป็น 8 กลุ่ม ซึ่งใช้ตัวแปรเทียม (0,1) เป็นตัววัด ประกอบด้วย กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร สินค้าอุปโภคบริโภค ธุรกิจการเงิน สินค้าอุตสาหกรรม อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง ทรัพยากร บริการ และเทคโนโลยี

[แทรกตารางที่ 5 ที่นี่]

ตารางที่ 5 สรุปข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรควบคุมที่เกี่ยวกับคุณลักษณะเฉพาะอื่นๆ ของบริษัท โดยมีรายละเอียดของวิธีการวัดค่าของตัวแปร และมีการคาดหมายทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านี้กับค่า ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET ซึ่งใช้เป็นตัววัดค่าการวางแผนภาษี

ตัวแบบที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

$$TAX_{it} = \beta_0 + \beta_1 OWN_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 CAP_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \sum_{k=1}^7 \beta_k IND_k + \sum_{t=1}^4 \beta_t YEAR_t + \varepsilon_{it}$$

โดยที่

TAX_{it} = การวางแผนภาษีของบริษัท i ปีที่ t วัดค่าจาก ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET

OWN_{it}	=	โครงสร้างการถือหุ้นของบริษัท i ปีที่ t
$SIZE_{it}$	=	ขนาดของบริษัท i ปีที่ t คำนวณจาก Natural Logarithm ของสินทรัพย์รวม
LEV_{it}	=	โครงสร้างเงินทุนของบริษัท i ปีที่ t คำนวณจากหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม
CAP_{it}	=	ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนของบริษัท i ปีที่ t คำนวณจากสินทรัพย์ประเภทที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ต่อสินทรัพย์รวม
ROA_{it}	=	กำไรก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวมของบริษัท i ปีที่ t
IND_k	=	ตัวแปรเทียมตามกลุ่มอุตสาหกรรมทั้ง 8 อุตสาหกรรม
$YEAR_t$	=	ตัวแปรเทียมตามจำนวนปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546-2550

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย

2.4.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) และสหสัมพันธ์ของตัวแปร

การวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นการอธิบายภาพรวมของการวางแผนภาษีและคุณลักษณะเฉพาะอื่นของบริษัท โดยอาศัยค่าสถิติในรูปค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง

[แทรกตารางที่ 6 ที่นี่]

ตารางที่ 6 แสดงค่าสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งมีตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 1,698 ตัวอย่าง พบว่าตัวแปรที่วัดค่าการวางแผนภาษี ประกอบด้วย 1) ค่า ETR มีค่าต่ำสุด -0.259 และค่าสูงสุด 0.575 โดยมีค่าเฉลี่ย 0.180 และมีค่ามัธยฐาน 0.213 ลักษณะการแจกแจงข้อมูลของค่า ETR มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่ามัธยฐาน มีค่าความเบ้เป็นลบ แสดงว่าการแจกแจงของข้อมูลมีลักษณะเบ้ซ้าย และจากค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 มีค่า 0.276 แสดงว่าค่า ETR ส่วนใหญ่มีค่าต่ำกว่าอัตราภาษีร้อยละ 30 ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งให้เห็นว่าบริษัทส่วนใหญ่มีการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีต่ำกว่ากำไรทางบัญชี 2) ค่า TAX/CFO มีค่าต่ำสุด -0.094 ถึงค่าสูงสุด 0.998 เท่า และมีค่าเฉลี่ย 0.170 มีค่ามัธยฐาน 0.147 และ 3) ค่า TAX/ASSET มีค่าต่ำสุด -0.009 ถึงค่าสูงสุด 0.151 โดยมีค่าเฉลี่ย 0.017 และค่ามัธยฐาน 0.012 ข้อมูล TAX/CFO และ TAX/ASSET มีค่าเฉลี่ยมากกว่าค่ามัธยฐาน ค่าความเบ้เป็นค่าบวก แสดงว่าการแจกแจงของข้อมูลมีลักษณะเบ้ขวา บริษัทส่วนใหญ่มีค่า TAX/CFO และ TAX/ASSET ค่อนข้างต่ำ

จากสถิติเชิงพรรณนาของค่า ETR ที่ใช้เป็นตัววัดค่าการวางแผนภาษีของงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างในประเทศไทยซึ่งมีค่าเฉลี่ยของ ETR เท่ากับ 0.180 ขณะที่อัตราภาษีตามกฎหมายของไทยมีอัตราร้อยละ 30 การที่ประเทศไทยมีอัตราภาษีที่แท้จริง (ETR) แตกต่างจากอัตรา

ภาษีตามที่กฎหมายกำหนดอย่างมาก อาจเนื่องมาจากบริษัทมีการวางแผนภาษีสูง หรือประเทศไทย มีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีจำนวนมาก เช่น การลดหย่อนอัตราภาษีให้กับบริษัทที่เข้ามาจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เหลือร้อยละ 25 และการส่งเสริมจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ให้ได้รับสิทธิยกเว้นภาษี เป็นต้น ซึ่งค่าเฉลี่ย ETR จากงานวิจัยนี้ แตกต่างกับ ค่าเฉลี่ย ETR จากงานวิจัยของ Chen และคณะ (2010) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของบริษัทครอบครัว กับการหลบภาษี ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีค่าเฉลี่ยของ ETR เท่ากับ 0.361²⁹ ความแตกต่างดังกล่าว สะท้อนถึงสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน³⁰

สำหรับการศึกษากลุ่มตัวอย่างในประเทศไทย งานวิจัยของ Kim และ Limpaphayom (1998) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของบริษัทกับค่า ETR โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศเกาหลี มาเลเซีย ใต้หวัน ฮองกง และไทย พบว่ามีค่าเฉลี่ยของ ETR เท่ากับ 0.169 0.349 0.128 0.145 และ 0.263 ตามลำดับ ซึ่งค่าเฉลี่ย ETR ของประเทศไทยในงานวิจัยของ Kim และ Limpaphayom (1998) สูงกว่างานวิจัยครั้งนี้ อาจเนื่องมาจากงานวิจัยครั้งนี้ได้มีการตัดค่า ETR ที่มีค่าสูงเกินปกติออก และเป็นการศึกษาในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน โดยงานวิจัยของ Kim และ Limpaphayom (1998) เป็นการศึกษาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 – 1992 และจากการศึกษาของ ดร.ชฎิล โรจนานนท์ ในปี พ.ศ.2547 พบว่าประเทศไทยมีค่าเฉลี่ย ETR เท่ากับ 0.17 ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับงานวิจัยครั้งนี้มาก

โครงสร้างการถือหุ้น³¹ ซึ่งพิจารณาจากมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 1 คนมีเปอร์เซ็นต์การถือหุ้น ตั้งแต่ร้อยละ 25 เป็นบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุม และวัดค่าด้วยตัวแปรเทียม (0,1) (CON = 1) จากค่าเฉลี่ยแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมประมาณ ร้อยละ 75 โดยแบ่งเป็นบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุมเป็นกลุ่มครอบครัว (FAM = 1) ร้อยละ 61 เป็นบริษัทต่างชาติ (FOR = 1) ร้อยละ 9.5 และเป็นบริษัทรัฐบาล (GOV = 1) ร้อยละ 4.8 ซึ่งให้เห็นว่า บริษัทจดทะเบียนมีโครงสร้างการถือหุ้นที่มีการกระจายการถือหุ้นค่อนข้างน้อย และมีลักษณะเป็นบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุมเป็นกลุ่มครอบครัวสูง

²⁹ ประเทศสหรัฐอเมริกามีการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับ “C corporation” (นิติบุคคลทั่วไปที่จัดเก็บตามหมวด C ซึ่งมีเงื่อนไขข้อกำหนดในการแบ่งแยกนิติบุคคลออกเป็นหลายประเภท) โดยมี Federal tax rates ร้อยละ 15 – 39 (ธุรกิจบางประเภทมีอัตราภาษีแตกต่างออกไป) นอกจากนี้ยังมีภาษีของแต่ละรัฐที่มี State tax rates แตกต่างกันไป เช่น รัฐ Nevada Texas Wyoming มีอัตราร้อยละ 0 รัฐ Iowa มีอัตราร้อยละ 6-12 เป็นต้น (มาจาก www.irs.gov)

³⁰ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกามีเงื่อนไข ข้อจำกัดในการหักจ่ายค่าดอกเบี้ยจ่ายหรือรายจ่ายอื่นให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกัน มีกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดราคาโอนที่เข้มงวด ซึ่งเป็นกรช่วยเหลือการวางแผนภาษี

³¹ โครงสร้างการถือหุ้นของประชากรทั้งหมดก่อนการตัดกลุ่มตัวอย่างที่มีความผิดปกติออก มีสัดส่วนของลักษณะโครงสร้างการถือหุ้นใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้

บริษัทที่มีขนาดเล็กที่สุดมีค่า Natural Logarithm ของสินทรัพย์รวม 11.712 และบริษัทที่มีขนาดใหญ่ที่สุดมีค่า Natural Logarithm ของสินทรัพย์รวม 21.189 โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยประมาณ 15.176 ส่วนระดับโครงสร้างเงินทุน ที่พิจารณาจากอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม มีขอบเขตอยู่ระหว่างค่าต่ำสุด 0 ถึงค่าสูงสุด 1.410 เท่า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.244 เท่า ซึ่งถือว่าบริษัทส่วนใหญ่มีการใช้เงินทุนจากการกู้ยืมค่อนข้างต่ำ และระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนมีค่าต่ำสุด 0 และค่าสูงสุด 0.943 เท่า โดยมีค่าเฉลี่ย 0.359 เท่า แสดงถึงบริษัทส่วนใหญ่มีระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนค่อนข้างต่ำ

สำหรับความสามารถในการทำกำไร (ROA) ที่พิจารณาจากกำไรทางบัญชีก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวม ซึ่งมีค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดเท่ากับ -0.052 และ 0.866 ตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.090 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ Chen และคณะ (2010) ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกา มีค่าเฉลี่ยของ ROA ที่คำนวณจากกำไรก่อนหักภาษีหักด้วยรายการพิเศษต่อสินทรัพย์รวมเท่ากับ 0.118 และเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างในประเทศไทย เช่น Wiwattanakantang (2001) มีค่าเฉลี่ย ROA ที่คำนวณจากกำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษีต่อสินทรัพย์รวมเท่ากับ 0.072 และ Connolly และคณะ (2008) มีค่าเฉลี่ย ROA ที่คำนวณจากกำไรสุทธิหลังหักภาษีต่อสินทรัพย์รวมเท่ากับ 0.056 แสดงให้เห็นว่าค่า ROA ของบริษัทในประเทศไทยมีค่าสูงกว่าบริษัทในประเทศไทย และงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างในประเทศไทยมีค่า ROA ที่แตกต่างกันไม่มากนัก ซึ่งความแตกต่างอาจเกิดจากวิธีคำนวณหาค่า ROA และช่วงเวลาที่ทำการศึกษาแตกต่างกัน

[แทรกตารางที่ 7.1 ที่นี่]

ตารางที่ 7.1 เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัววัดค่าการวางแผนภาษี ด้วยค่า ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET ระหว่างโครงสร้างการถือหุ้นของกลุ่มบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม กับกลุ่มบริษัทที่มีการกระจายการถือหุ้น โดยใช้ค่าสถิติ t ทดสอบ พบว่ากลุ่มบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมมีค่าเฉลี่ยของ ETR และ TAX/CFO เท่ากับ 0.179 และ 0.164 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่ากลุ่มบริษัทที่มีการกระจายการถือหุ้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของ ETR และ TAX/CFO เท่ากับ 0.183 และ 0.186 ตามลำดับ แสดงถึงบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมมีการวางแผนภาษีสูงกว่าบริษัทที่มีการกระจายการถือหุ้น แต่สำหรับค่า TAX/ASSET กลับพบว่ากลุ่มบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมมีค่าเฉลี่ยของ TAX/ASSET เท่ากับ 0.018 สูงกว่ากลุ่มบริษัทที่มีการกระจายการถือหุ้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของ TAX/ASSET เท่ากับ 0.016 แสดงถึงกลุ่มบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมมีการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดกำไรและค่าใช้จ่ายภาษีที่สูงกว่าบริษัทที่มีการกระจายการถือหุ้น

หุ้น นอกจากนี้การที่กลุ่มบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมประกอบด้วยบริษัทครอบครัว บริษัทต่างประเทศ และบริษัทรัฐบาล ซึ่งแต่ละลักษณะของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมมีแรงจูงใจ หรือมีนโยบายในการวางแผนภาษีที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีพฤติกรรมการวางแผนภาษีที่แตกต่างกัน ซึ่งตัววัดค่าการวางแผนภาษี ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET สะท้อนพฤติกรรมการวางแผนภาษีที่แตกต่างกันดังกล่าว

ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยของตัววัดค่าการวางแผนภาษีทั้ง 3 ค่า (ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET) ของแต่ละลักษณะของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมมาทดสอบว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ โดยการทดสอบ F-test ดังแสดงไว้ตามตารางที่ 7.2

[แทรกตารางที่ 7.2 ที่นี่]

ตารางที่ 7.2 เป็นการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของการวางแผนภาษีของบริษัทที่มีลักษณะของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมแตกต่างกัน โดยทำการวิเคราะห์แยกตามตัววัดค่าของการวางแผนภาษี คือ ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET ผลการทดสอบพบว่า ค่า F-test ของค่า ETR และ TAX/CFO มีค่าเท่ากับ 2.262 และ 0.655 ตามลำดับ และมีค่านัยสำคัญทางสถิติ (ค่า p-Value) เท่ากับ 0.105 และ 0.520 ตามลำดับ ค่าระดับนัยสำคัญมากกว่า 0.05 ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของค่า ETR และ TAX/CFO ของประเภทผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่สำหรับค่า F-test ของค่า TAX/ASSET มีค่าเท่ากับ 7.338 และมีค่านัยสำคัญทางสถิติ (ค่า p-Value) เท่ากับ 0.001 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของค่า TAX/ASSET ของแต่ละประเภทผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญอย่างน้อย 1 คู่ ซึ่งจะต้องตรวจสอบต่อไปว่าผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมประเภทใดที่มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน โดยทำการทดสอบหลังการวิเคราะห์ (Post hoc test) ด้วยการเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple comparison) และจะทดสอบด้วยวิธี LSD และ Scheffe³² ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทีละคู่ เพื่อศึกษาว่าค่าเฉลี่ยของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมประเภทใดบ้างมีความแตกต่างกัน โดยจะศึกษาเฉพาะส่วนของ TAX/ASSET เท่านั้น เนื่องจากเป็นค่าที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจากการวิเคราะห์ข้างต้น ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่า TAX/ASSET ของแต่ละประเภทผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม แสดงไว้ตามตารางที่ 7.3

³² วิธี LSD และ Scheffe เป็นการเปรียบเทียบพหุคูณที่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับความเท่ากันของค่าความแปรปรวน ซึ่งสามารถใช้ได้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ ทั้งนี้ได้ทดสอบด้วยวิธีอื่นๆ เช่น วิธี Dunnett T3 Games-Howell Tamhane และ Dunnett C ได้ผลการทดสอบที่สอดคล้องกัน

[แทรกตารางที่ 7.3 ที่นี่]

ตารางที่ 7.3 แสดงค่านัยสำคัญทางสถิติ (ค่า p-Value) ที่ได้จากการทดสอบด้วยวิธี LSD และ Scheffe ผลการทดสอบที่ได้จะเห็นว่า บริษัทรัฐบาลมีค่าเฉลี่ยของ TAX/ASSET สูงที่สุด ซึ่งแตกต่างจากบริษัทครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนค่าเฉลี่ยของบริษัทต่างประเทศไม่มีความแตกต่างจากประเภทผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าภายในกลุ่มบริษัทที่มีโครงสร้างการถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุมนั้น สำหรับการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลงที่วัดจากค่า TAX/ASSET บริษัทรัฐบาลจะมีการวางแผนภาษีรูปแบบนี้ต่ำที่สุด ขณะที่บริษัทครอบครัวมีการวางแผนภาษีรูปแบบนี้สูงที่สุด ผลการทดสอบดังกล่าวสอดคล้องกับที่คาดหมายไว้ บริษัทครอบครัวมีความสอดคล้องกันของผลประโยชน์ (Alignment of Interests) ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มขึ้นของกระแสเงินสดและมูลค่าของกิจการ ประกอบกับไม่มีแรงกดดันให้ต้องรายงานตัวเลขกำไรทางบัญชีให้เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดการณ์ไว้ ทำให้บริษัทมีแรงจูงใจในการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลงสูงขึ้น ส่วนบริษัทรัฐบาลไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินธุรกิจเพื่อต้องการกำไรสูงสุด จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนภาษี เมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทที่มีสินทรัพย์รวมระดับเดียวกันบริษัทครอบครัวจะมีค่าใช้จ่ายภาษีต่ำกว่าบริษัทรัฐบาลมาก

[แทรกตารางที่ 8 ที่นี่]

ตารางที่ 8 เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ทั้งแบบพารามตริกและแบบไม่ใช้พารามตริก โดยใช้ค่าความสัมพันธ์ของ Pearson และ Spearman ตามลำดับ จากการพิจารณาตัวแปรปัจจัยโครงสร้างการถือหุ้น ประกอบด้วย บริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม (CON) บริษัทครอบครัว (FAM) บริษัทต่างประเทศ (FOR) และบริษัทรัฐบาล (GOV) มีทิศทางความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET เป็นไปตามที่ได้คาดหมายไว้ โดยค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง CON กับค่า ETR และ TAX/CFO เป็นลบทั้งค่า Pearson (มีค่าเท่ากับ -0.014 และ -0.052 ตามลำดับ) และค่า Spearman (มีค่าเท่ากับ -0.016 และ -0.064 ตามลำดับ) แต่มีค่าสหสัมพันธ์กับ TAX/ASSET เป็นบวก ค่า Pearson มีค่าเท่ากับ 0.049 และค่า Spearman มีค่าเท่ากับ 0.009 ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่าง CON กับ ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อธิบายว่าเป็นผลมาจากค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง FOR และ GOV กับ TAX/ASSET ที่มีค่าเป็นบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ ไปหักล้างค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง FAM กับ TAX/ASSET ที่มีค่าเป็นลบ ทำให้ค่าสหสัมพันธ์ของบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมโดยรวมผู้ถือหุ้นทุกประเภทมีค่าเป็นบวก

นั่นคือความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมกับการวางแผนภาษีขึ้นกับประเภทของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง FAM กับ ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET เป็นลบทั้งค่า Pearson (มีค่าเท่ากับ -0.046 -0.058 และ-0.020 ตามลำดับ) และค่า Spearman (มีค่าเท่ากับ -0.052 -0.091 และ-0.042 ตามลำดับ) แสดงถึงบริษัทครอบครัวมีความสัมพันธ์กับค่า ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET ในเชิงลบ นั่นคือบริษัทครอบครัวมีการวางแผนภาษีสูง

ค่าสหสัมพันธ์ของ FOR และ GOV กับ ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET เป็นบวกทั้งค่า Pearson (ค่า Pearson ของ FOR (GOV) มีค่าเท่ากับ 0.041(0.022) 0.008(.016) และ 0.034(0.097) ตามลำดับ) และค่า Spearman (ค่า Spearman ของ FOR (GOV) มีค่าเท่ากับ 0.042(0.029) 0.024(0.046) และ 0.061(0.031) ตามลำดับ) แสดงถึงบริษัทต่างประเทศและบริษัทรัฐบาลมีความสัมพันธ์กับค่า ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET ในเชิงบวก นั่นคือบริษัทต่างประเทศและบริษัทรัฐบาลมีการวางแผนภาษีต่ำ

สำหรับตัวแปรคุณลักษณะอื่นๆ ได้แก่ SIZE LEV CAP และ ROA มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET ก่อนข้างสูงหลายคู่ ได้แก่ ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง SIZE LEV และ CAP กับ ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET เป็นลบทั้งค่า Pearson และค่า Spearman แสดงถึงขนาดของบริษัท อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม และระดับการลงทุนในสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์กับค่า ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET ในเชิงลบ และค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง ROA กับ ETR มีค่าเป็นลบ โดยค่า Pearson มีค่า -0.097 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 แต่ค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง ROA กับ TAX/CFO และ TAX/ASSET มีค่าเป็นบวก โดยค่า Pearson มีค่า 0.076 และ 0.345 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 แสดงถึงบริษัทที่มี ROA สูงมีความสัมพันธ์กับการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีต่ำโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี สูงขึ้น ทำให้ ETR มีค่าต่ำ ในทางตรงกันข้ามบริษัทที่มี ROA สูงมีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายภาษีที่สูงขึ้น จึงทำให้ TAX/CFO และ TAX/ASSET มีค่าสูง

จากการพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ พบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองอย่างมีนัยสำคัญหลายคู่ แต่ความสัมพันธ์อยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก สืบเนื่องจากค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระระหว่าง SIZE กับ GOV ที่มีค่าสูงที่สุดทั้งค่า Pearson และค่า Spearman มีค่าเท่ากับ 0.431 และ 0.294 ตามลำดับ โดยมีความสัมพันธ์กัน ณ ระดับนัยสำคัญ 0.01 แต่ค่าสหสัมพันธ์ดังกล่าวไม่เกิน 0.7 จึงยังถือว่าอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าจะไม่เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ขึ้น จึงทำการตรวจสอบโดยการคำนวณค่า Variance Inflation Factor (VIF) ซึ่งเป็นค่าที่ใช้วัดว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวถูกอธิบายโดย

ตัวแปรอิสระอื่นในระดับใด ถ้าค่า VIF มีค่ามากกว่า 10 จะถือว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นมาก ซึ่งอยู่ในระดับที่จะก่อให้เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุได้ จากการตรวจสอบพบว่า VIF ทุกค่าในการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุมีค่าไม่เกิน 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดไม่มีความสัมพันธ์กันเอง คือ ไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ

สำหรับเงื่อนไขความสัมพันธ์ในรูปเชิงเส้นของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม และเงื่อนไขอื่นของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุซึ่งเกี่ยวข้องกับค่าความคลาดเคลื่อน เช่น การแจกแจงแบบปกติ ความเป็นอิสระระหว่างกัน ได้ทำการตรวจสอบโดยใช้กราฟ แผนภาพการกระจาย และค่าสถิติ Durbin Watson แล้ว (ค่าสถิติ Durbin Watson ทุกค่าของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุมีค่าอยู่ระหว่าง 1.5 ถึง 2.5 แสดงว่าค่าคลาดเคลื่อนเป็นอิสระกัน) พบว่าเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ทุกประการ ซึ่งผู้วิจัยได้แสดงรายละเอียดตัวอย่างการตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุไว้ในภาคผนวก ค³³

2.4.2 ผลการวิจัย

[แทรกตารางที่ 9 ที่นี่]

การทดสอบสมมติฐานที่ 1 ผลกระทบของปัจจัยโครงสร้างการถือหุ้นที่มีต่อการวางแผนภาษี จากตารางที่ 9 คอลัมน์ที่ 1 เป็นการเปรียบเทียบระหว่างบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมกับบริษัทที่มีการกระจายการถือหุ้น คอลัมน์ที่ 2 ที่ 3 และ ที่ 4 เป็นการเปรียบเทียบระหว่างบริษัทครอบครัว บริษัทต่างประเทศ และบริษัทรัฐบาล กับบริษัทอื่นที่ไม่ใช่บริษัทครอบครัว บริษัทต่างประเทศ และบริษัทรัฐบาล ตามลำดับ และคอลัมน์ที่ 5 เป็นการวิเคราะห์ผลกระทบของประเภทของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมทั้ง 3 ประเภท

จากการวัดค่าการวางแผนภาษีด้วยค่า ETR³⁴ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของโครงสร้างการถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม บริษัทครอบครัว และ บริษัทต่างประเทศไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

³³ การตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ได้มีการตรวจสอบทุกสมการที่ทำการวิเคราะห์แล้วว่า เป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ โดยได้แสดงตัวอย่างรายละเอียดการตรวจสอบไว้ในภาคผนวก ค

³⁴ จากการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ETR อาจมีปัญหาความสัมพันธ์กันเองระหว่างกลุ่มตัวอย่าง (Serial Correlation) ผู้วิจัยได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใช้การทดสอบ White's test และการวิเคราะห์ความถดถอยแบบอนุกรมเวลา (Time Series) ด้วยวิธี Cochrane-Orcutt (ตารางที่ 12) ซึ่งใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าว ผลการวิเคราะห์ยังคงสอดคล้องกับการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อย แต่ยังคงมีนัยสำคัญใกล้เคียงกับการวิเคราะห์เดิม แสดงว่าปัญหา Serial Correlation ไม่ได้เป็นปัญหาสำหรับการศึกษานี้

โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.005 -0.038 และ 0.025 ตามลำดับ แสดงถึงปัจจัยโครงสร้างการถือหุ้นดังกล่าวไม่มีผลกระทบต่อการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลงโดยไม่กระทบต่อกำไรทางบัญชีที่วัดจากค่า ETR แต่พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรบริษัทรัฐบาล มีค่าเท่ากับ 0.069 เป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 แสดงว่าบริษัทรัฐบาลมีการวางแผนภาษีต่ำ ทำให้ ETR มีค่าสูง จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานที่คาดว่าโครงสร้างการถือหุ้นมีผลกระทบต่อการวางแผนภาษีที่ทำให้ค่า ETR ลดลง

เนื่องจากรูปแบบการวางแผนภาษีที่กระทบต่อค่า ETR เป็นการวางแผนภาษีที่ทำให้บริษัทมีกำไรทางภาษีลดลง โดยที่ไม่ทำให้กำไรทางบัญชีลดลงด้วย และการลดลงของค่าใช้จ่ายภาษี จะส่งผลต่อกระแสเงินสดและกำไรสุทธิที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการวางแผนภาษีที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับความต้องการของลักษณะโครงสร้างการถือหุ้นทุกประเภท แต่จากการที่พบว่าบริษัทรัฐบาลมีค่า ETR สูง เนื่องจากบริษัทรัฐบาลไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนภาษี ขณะที่บริษัทที่มีโครงสร้างการถือหุ้นลักษณะอื่น ๆ ได้มีการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลง แต่ไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี มีผลทำให้ ETR มีค่าต่ำ ดังนั้นบริษัทรัฐบาลที่ไม่มีการวางแผนภาษีรูปแบบนี้ จึงมีค่า ETR สูงกว่าโครงสร้างการถือหุ้นลักษณะอื่น

จากการวัดการวางแผนภาษีที่สะท้อนถึงการทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลงที่วัดจากค่า TAX/CFO พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของโครงสร้างการถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมและบริษัทครอบครัว มีค่าเป็นลบเท่ากับ -0.055 และ -0.079 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ แสดงว่าบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม และบริษัทครอบครัวมีพฤติกรรมการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลงสูง ขณะที่บริษัทรัฐบาลมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกเท่ากับ 0.081 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 แสดงว่ามีพฤติกรรมการวางแผนภาษีรูปแบบนี้ต่ำ ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่คาดหมายไว้ เนื่องจากบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม และบริษัทครอบครัวมีความสอดคล้องกันของผลประโยชน์ (Alignment of Interests) ระหว่างผู้ถือหุ้นกับผู้บริหาร ที่ให้ความสำคัญกับกระแสเงินสด และมูลค่าของกิจการ ประกอบกับไม่มีแรงกดดันให้ต้องรายงานกำไรทางบัญชีให้ไม่ต่ำกว่าเป้าหมาย รวมทั้งบริษัทสามารถติดต่อสื่อสารถึงผลการดำเนินงานที่แท้จริงภายในกลุ่มผู้ถือหุ้น หรือกลุ่มเครือญาติกัน โดยอาศัยช่องทางอื่น นอกเหนือจากรายงานทางการเงิน ทำให้บริษัทมีแรงจูงใจสูงขึ้นในการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายภาษี และส่งผลต่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงานที่เพิ่มสูงขึ้น และจากการพบว่าบริษัทรัฐบาลมีค่า TAX/CFO สูงกว่าโครงสร้างการถือหุ้นลักษณะอื่น เนื่องจากบริษัทรัฐบาลไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินธุรกิจเพื่อต้องการกำไรสูงสุด จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนภาษี แต่บริษัทที่มีโครงสร้าง

การถือหุ้นลักษณะอื่นมีการวางแผนภาษี เพื่อต้องการที่จะลดค่าใช้จ่ายภาษีให้ต่ำที่สุด และทำให้อัตราการมีกำไรสูงที่สุด

จากการวัดการวางแผนภาษีที่สะท้อนถึงการทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง ที่วัดจากค่า TAX/ASSET พบว่าบริษัทครอบครัวมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบมีค่าเท่ากับ -0.051 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 ขณะที่บริษัทต่างประเทศ และบริษัทรัฐบาลมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกมีค่าเท่ากับ 0.040 และ 0.123 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 และ 0.01 ตามลำดับแสดงถึงบริษัทครอบครัวมีพฤติกรรมการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง สูง แต่บริษัทต่างประเทศ และบริษัทรัฐบาลมีพฤติกรรมการวางแผนภาษีรูปแบบนี้ต่ำ ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่คาดไว้ โดยอธิบายเหตุผลทำนองเดียวกันกับการวัดค่าการวางแผนภาษี ด้วยค่า TAX/CFO ว่า ผู้ถือหุ้นและผู้บริหารของบริษัทครอบครัวมีผลประโยชน์ที่สอดคล้องกัน โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มขึ้นของกระแสเงินสดและมูลค่าของกิจการมากกว่าตัวเลขกำไรทางบัญชี ทำให้บริษัทครอบครัวมีแรงจูงใจเพิ่มขึ้นในการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง ในทางตรงกันข้ามบริษัทต่างประเทศส่วนใหญ่มีการจ้างบุคคลภายนอกมาทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร การรายงานผลการดำเนินงานพิจารณาจากตัวเลขกำไรทางบัญชี ทำให้บริษัทต่างประเทศมีแรงกดดันในการรายงานตัวเลขกำไรทางบัญชีให้ไม่ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นบริษัทต่างประเทศจึงไม่มีแรงจูงใจในการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางบัญชีลดลง และสำหรับบริษัทรัฐบาลไม่ได้ให้ความสำคัญกับการลดลงของค่าใช้จ่ายทางภาษี จึงไม่มีการวางแผนภาษี

จากการเปรียบเทียบการวัดค่าการวางแผนภาษีที่สะท้อนถึงการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลงด้วยค่า TAX/CFO และ TAX/ASSET ของบริษัทต่างประเทศ พบว่าจากการวัดค่าการวางแผนภาษีด้วยค่า TAX/ASSET บริษัทต่างประเทศมีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกมีค่าเท่ากับ 0.040 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10 แสดงถึงมีพฤติกรรมการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลงค่อนข้างต่ำ ซึ่งแตกต่างจากการวัดค่าการวางแผนภาษีด้วยค่า TAX/CFO ที่ค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบมีค่าเท่ากับ -0.004 แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อธิบายได้ว่าบริษัทต่างประเทศมีการบริหารสินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดกำไรและค่าใช้จ่ายภาษีที่มีประสิทธิภาพ ทำให้มีค่าใช้จ่ายภาษีสูง เมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทอื่นที่ไม่ใช่บริษัทต่างประเทศที่มีสินทรัพย์เท่ากัน แต่บริษัทมีค่าใช้จ่ายภาษีไม่แตกต่างจากบริษัทอื่นที่มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเท่ากัน

จากการเปรียบเทียบระหว่างการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลงแต่ไม่กระทบกับกำไรทางบัญชีที่วัดจากค่า ETR กับการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลงที่วัดจากค่า TAX/CFO และ TAX/ASSET ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า บริษัทครอบครัวมีการวางแผนภาษีในรูปแบบที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง (มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -

0.079 และ -0.051 มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ) สูงกว่าการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลงแต่ไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี (มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.038 แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ) ซึ่งเป็นไปตามที่คาดหมายไว้ บริษัทครอบครัวไม่มีแรงจูงใจให้ต้องแสดงตัวเลขกำไรทางบัญชีให้เป็นไปตามเป้าหมาย จึงมีการวางแผนภาษีสูงในรูปแบบที่มีผลกระทบทำให้กำไรทางบัญชีลดลง ขณะที่บริษัทรัฐบาลไม่มีการวางแผนภาษีทั้งที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลงแต่ไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี และที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง แสดงถึงบริษัทรัฐบาลไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนเพื่อต้องการที่จะลดค่าใช้จ่ายภาษีแต่อย่างใด

นอกจากนี้จากการวัดการวางแผนภาษีด้วยค่า TAX/CFO พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของโครงสร้างการถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมเป็นลบมีค่าเท่ากับ -0.055 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 แต่จากการวัดการวางแผนภาษีด้วยค่า TAX/ASSET เป็นบวกมีค่าเท่ากับ 0.022 แต่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากลักษณะของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มบริษัทครอบครัว บริษัทต่างประเทศ และบริษัทรัฐบาล มีผลกระทบต่อตัววัดค่าการวางแผนภาษีแตกต่างกัน จึงทำให้ผลกระทบของทุกกลุ่มโดยรวมมีความแตกต่างกัน ซึ่งได้ทำการทดสอบผลกระทบที่แตกต่างกันของแต่ละลักษณะของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม แสดงไว้ตามตารางที่ 10

[แทรกตารางที่ 10 ที่นี่]

จากตารางที่ 10 เป็นการเปรียบเทียบเฉพาะภายในกลุ่มบริษัทที่มีโครงสร้างการถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจในการควบคุม ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,273 บริษัท พบว่ากลุ่มบริษัทครอบครัวมีการวางแผนภาษีสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทต่างประเทศ และบริษัทรัฐบาล โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของค่า ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET เป็นลบมีค่าเท่ากับ -0.063 -0.054 และ -0.095 ตามลำดับ และบริษัทรัฐบาลมีการวางแผนภาษีต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทครอบครัว และบริษัทต่างประเทศ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของค่า ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET เป็นบวกมีค่าเท่ากับ 0.081 0.102 และ 0.122 ตามลำดับ

ผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับสมมติฐานที่คาดหมายไว้ จากการที่พบว่าบริษัทครอบครัวมีการวางแผนภาษีสูง อธิบายได้ด้วยทฤษฎีของการเป็นตัวแทน (Agency Theory) ซึ่งบริษัทครอบครัวส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาที่เกิดจากการแบ่งแยกความเป็นเจ้าของออกจากการควบคุม (Type I Agency Problems) ทำให้มีผลประโยชน์ที่สอดคล้องกัน (Alignment of Interests) รวมทั้งสามารถติดต่อสื่อสารกันภายในกลุ่มเครือญาติถึงผลการดำเนินงานที่แท้จริงของบริษัท ทำให้บริษัทครอบครัวไม่ได้ให้ความสำคัญกับตัวเลขกำไรทางบัญชี จึงส่งผลทำให้บริษัทมีแรงจูงใจสูงขึ้นในการวางแผนภาษีเพื่อลดค่าใช้จ่ายภาษี ทั้งการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางบัญชีลดลงโดยไม่

กระทบกับกำไรทางภาษี และการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง ในทางตรงกันข้ามการที่พบว่าบริษัทรัฐบาลมีการวางแผนภาษีต่ำที่สุด เนื่องจากบริษัทรัฐบาลไม่ได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต้องการกำไรจากการดำเนินงานสูงสุด จึงทำให้มีการวางแผนภาษีต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Liu และ Cao (2007) ที่พบว่าบริษัทรัฐบาลมีค่า ETR สูง

ในส่วนของตัวแปรควบคุม พบว่าขนาดของบริษัทที่มีความสัมพันธ์กับค่า ETR และ TAX/CFO ในเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า บริษัทขนาดใหญ่มีการวางแผนภาษีมากกว่า บริษัทขนาดเล็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kim และ Limpaphayom (1998) ที่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างในประเทศไทย และสนับสนุนแนวคิดที่เสนอว่าบริษัทขนาดใหญ่มีผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญทางด้านภาษีมากกว่า มีสถานะและแหล่งเงินทุนที่เหนือกว่าในการที่จะต่อรองให้มีการออกกฎหมายที่ สอดคล้องกับผลประโยชน์และความต้องการของบริษัท จึงมีผลทำให้มีค่าใช้จ่ายภาษีต่ำกว่า

โครงสร้างเงินทุนที่วัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์กับค่า ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET ในทางลบ สอดคล้องกับสมมติฐานที่คาดหมายไว้ ซึ่งอธิบายว่า รายจ่ายค่าดอกเบี้ยสามารถนำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีลดลง ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมา

ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนมีความสัมพันธ์กับการวางแผนภาษีที่วัดค่าจาก ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET ในทางลบ แสดงถึงการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตนสูงมีผลกระทบทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีลดลง

ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์กับค่า ETR ในทางลบ แต่มีความสัมพันธ์กับค่า TAX/CFO และ TAX/ASSET ในทางบวก ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าบริษัทที่มีกำไรสูงมีความสัมพันธ์กับการวางแผนภาษีสูง ในรูปแบบที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลงโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี ทำให้ ETR มีค่าต่ำ แต่จากความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระหว่างอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์กับค่าใช้จ่ายภาษีแสดงถึงบริษัทที่มีกำไรสูงจะมีค่าใช้จ่ายภาษีที่สูงตามไปด้วย

สำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมที่แตกต่างกัน จะพบว่ามีความสัมพันธ์กับการวางแผนภาษีที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการวางแผนภาษีในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้มีการแบ่งกลุ่มอุตสาหกรรมออกเป็น 8 กลุ่ม อุตสาหกรรม (Industry Group) รายละเอียดค่าสถิติเชิงพรรณนาของค่า ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET จำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรมได้แสดงไว้ตามตารางที่ 11 เพื่อดูความแตกต่างของการวางแผนภาษีในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม

[แทรกตารางที่ 11 ที่นี่]

จากตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยของการวางแผนภาษีของแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม จะเห็นว่า กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารเป็นกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ย ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET ต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น โดยมีค่าสถิติ t เป็นค่าลบและมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 มีค่าเท่ากับ -5.778 -4.241 และ -2.941 ตามลำดับ และกลุ่มอุตสาหกรรมบริการเป็นกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ย ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น โดยมีค่าสถิติ t เป็นค่าบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 มีค่าเท่ากับ 6.036 3.519 และ 5.795 ตามลำดับ สามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารมีค่าใช้จ่ายภาษีต่ำ เนื่องจากอุตสาหกรรมเกษตรเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานของประเทศ รัฐบาลจึงมีนโยบายให้การส่งเสริมสนับสนุนเป็นอย่างมาก เช่น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) จะให้สิทธิและประโยชน์ด้านภาษีอากรกับกิจการ ในหมวดเกษตรและผลิตผลทางการเกษตรมากกว่ากิจการในหมวดอื่นๆ ได้แก่ การได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นระยะเวลา 8 ปี และสินค้าเกษตรจะได้รับประโยชน์ทางภาษีภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน เป็นต้น แต่สำหรับอุตสาหกรรมบริการจัดว่าเป็นกลุ่มที่มีต้นทุนในการดำเนินงานต่ำ ทำให้มีกำไรจากการประกอบการสูงจึงทำให้มีค่าใช้จ่ายภาษีสูงมากกว่ากลุ่มอุตสาหกรรมอื่น

2.6 สรุป

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนภาษี ซึ่งวัดค่าการวางแผนภาษีในรูปแบบของการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษียลดลงโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี วัดค่าจาก ETR และการวางแผนภาษีที่ทำให้ทั้งกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษียลดลง วัดค่าจาก TAX/CFO และ TAX/ASSET ผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างการถือหุ้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการวางแผนภาษีที่แตกต่างกัน เนื่องจากลักษณะของผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมที่แตกต่างกันมีผลกระทบต่อแรงจูงใจในการวางแผนภาษีที่แตกต่างกัน บริษัทครอบครัวมีผลประโยชน์ที่มีความสอดคล้องกัน สามารถติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของบริษัทภายในกลุ่มเครือญาติกันผ่านช่องทางอื่น นอกเหนือจากรายงานทางการเงิน ทำให้บริษัทครอบครัวไม่มีแรงกดดันในการที่จะต้องรายงานกำไรทางบัญชีให้เป็นไปตามเป้าหมาย บริษัทจึงมีแรงจูงใจสูงในการวางแผนภาษีเพื่อลดค่าใช้จ่ายภาษี ขณะที่บริษัทรัฐบาลมีการวางแผนภาษีต่ำ เนื่องจากบริษัทรัฐบาลไม่ได้มีวัตถุประสงค์หลักของประกอบกิจการเพื่อต้องการกำไรสูงสุด จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนภาษีเพื่อทำให้กำไรทางภาษียลดลง

คุณลักษณะอื่นๆ ของบริษัท ประกอบด้วย ขนาดของบริษัท โครงสร้างเงินทุน ระดับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีตัวตน และความสามารถในการทำกำไร ต่างก็มีผลกระทบต่อพฤติกรรมวางแผนภาษีที่แตกต่างกัน ซึ่งในการวัดค่าพฤติกรรมวางแผนภาษีดังกล่าวต้องใช้ตัววัดค่าที่แตกต่างกัน นอกจากนี้จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของค่า ETR TAX/CFO และ TAX/ASSET ในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมพบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารเป็นกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายภาษีต่ำที่สุด และกลุ่มอุตสาหกรรมบริการมีค่าใช้จ่ายภาษีสูงที่สุด